

België-Belgique
P.B.
ANTWERPEN X
8/5124

rAntGroen

*Natuur- en Milieuhappening
Dag van de Aarde*

*Cursussen: Sprinkhanen
Wat bloeit daar?*

Gierzwaluwproject

Insectenwerkgroep

Resultaten enquête

Website

Afdelingswebsite: www.natuurpunt.be/zuidrandantwerpen

Website Hobokense Polder: www.jama.be/whop

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, Voorzitter en Coördinator Beleidswerkgroep
03/455 22 12 - hugo.waeterschoot@wanadoo.be
Daniella Van Peel, Secretaris en Coörd. Communicatiewerkgroep
03/827 85 16 - daniella.van.peel@skynet.be
Luk Smets, Penningmeester, Ledenadministratie en Website
03/289 73 66 - luk.smets@pandora.be
Johan De Ridder, Conservator Fort 7
0485/91 13 86 - johan.deridder3@pandora.be
Peggy Beers, Conservator Fort 7
0485/52 81 25 - beerske@yahoo.com
Johan Baetens, Conservator Fort 7 en Studiewerkgroep
03/281 78 59 - johan.baetens@yucom.be
Bert Mertens, Conservator Hobokense Polder
03/366 13 60 - bert.mertens@village.uu.net
Nancy Geldhof, Bestuurslid
03/827 55 44

Danny Jonckheere, Voorzitter Kern Hobokense Polder
03/828 64 03 - jonckheeredanny@vt4.net
Wim Mertens, Secretaris Kern Hobokense Polder
03/216 93 62 - wim.a.mertens@skynet.be
Ria Thys, Coördinator Educatieve werkgroep
03/289 73 66 - ria.thys@pi.be
An Caers, Administratie werkingsprogramma
03/458 34 80 - an.caers@pandora.be
Catherine Vandercruyssen, Coördinator Cursussen
03/288 81 07 - cvdx@pandora.be
Hilde Vangrunderbeek, Coördinator Agenda
015/32 08 05 - hildevangrunderbeek@skynet.be
Ronald Van den Bossche, Penningmeester Hobokense Polder
03/825 13 47 - ronald.vandenbossche@pandora.be

Redactie rAntGroen

Uiterste inzenddata voor artikels: 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november

Johan Baetens Hoofdredacteur, Fort 7-nieuws, Studie en Dierwaarnemingen
Ria Thys Lay-out, Educatieve artikels en Kinderhoek
Luk Smets Bestuursberichten
Peggy Beers Correctieadvies

An Caers Activiteitenagenda
Catherine Vandercruyssen Cursussen
Danny Jonckheere Hobokense Poldernieuws
André De Mul Verslagen
03/828 70 32 - demul.andre@belgacom.net -
Lucas Henminckstraat, 41 2610 Wilrijk

Contactpersonen geleide wandelingen in onze natuurgebieden

Fort 7: Natuurwandelingen: Tuur Wuyts, 03/449 99 11

Monumentwandelingen: Philippe Vanhove, 03/825 02 43 - philippe.vanhove@tiscali.be

Hobokense Polder: Annie Vandeweyer-Van Zwieten, 03/828 37 60 -

walter.vandeweyer@pandora.be. De polderwandelingen worden verzorgd door VMPA-Hoboken en zijn in de agenda aangegeven met

Algemeen

Lidmaatschap Natuurpunt: 17,5 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift rAntGroen.

Abonnementen: leden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Indien men voor beide tijdschriftenopteert, betaalt men 32 euro, lidgeld inbegrepen.

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 5 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname

aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico. Roken in ons clublokaal De IJsvogel is niet toegestaan.

Inschrijving voor de autobustochten: gepensioneerden betalen het tweede bedrag, het derde bedrag is voor jeugdleden en personen tot 21 jaar.

Wie laattijdig toch nog mee wil, gelieve enkel de penningmeester op te bellen. Hij alleen kan u zeggen of er nog plaats is in de autobus.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, gelieve zo

vlug mogelijk de penningmeester te verwittigen, zodat mensen die eventueel op de wachtlijst staan, kunnen verwittigd worden. Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibusjes.

Annulatie: enkel wie door ernstige reden niet kan deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf verwittigt, heeft recht op terugbetaling.

Annulatie bij weekends en reizen: bij afzegging zonder geldige reden dient er steeds 10% van de totale prijs te worden betaald. Bij afzegging zonder geldige reden binnen de maand voor de reis of het weekend dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%. Het bestuur oordeelt of de reden geldig is.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening: **979-9767547-40** van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.
Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van de Natuurpunt vzw, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen"

Kom uit je schelp voor de natuur !

Wanneer ik dit schrijf is de **Lokale Afdelingsvergadering** juist afgelopen. De nieuwe formule waarbij we overleg en een dia-overzicht van het afgelopen jaar combineerden, sloeg duidelijk aan. We gaan dus vast en zeker verder op deze ingeslagen weg.

Over die afgesproken weg gesproken, verder in deze rAntGroen zal je een eerste overzicht aantreffen van de **resultaten van de afdelingsenquête**. Als bestuur willen we er zeker van zijn dat het aanbod aan activiteiten, de wijze waarop, ons tijdschrift enz. ... overeenstemt met jullie visie. We waren dan ook verheugd dat velen spontaan deze enquête hebben ingevuld en teruggestuurd. Ik wil je alvast niet onthouden van een heel klein voorsmaakje van de belangrijkste conclusies :

- het tijdschrift wordt zeer hoog gewaardeerd, in die mate zelfs dat vele leden aangaven zelfs hiervoor alleen al lid te worden/blijven
 - de variabiliteit die onze afdeling aanbiedt aan de leden (cursussen, weekends, beheersactiviteiten, excursies, wandelingen) blijkt vele leden aan te spreken
 - jullie gaven ook een aantal voorstellen voor bijsturing aan: meer halve dag tochten en combinaties van 1/2 dag studie en gewone wandelingen, meer wandelingen niet te ver van de afdeling, nagaan of er voldoende interesse is voor een wandeling in de week, ...
- Stof genoeg dus om het aanbod nog beter af te stemmen op de wensen van de leden.

Natuurlijk, is en blijft er ook een groepsbelang met de bescherming en een professioneel beheer van de natuurgebieden *in Vlaanderen* voorop. En het is nodig, heel erg nodig! Herinner u nog het voorval van vorig jaar waar een algemene betoging van boeren, ruilverkavelaars en jagers heel wat politieke en publieke aandacht kreeg. De bescherming van ons landschap, de rem op de schier onbegrensde ruilverkaveling in Vlaanderen terwijl massaal veel huizen in de centra van de steden en gemeenten leegstaan, de regularisatie van illegale bouwsels, enz. ... ; alles wordt momenteel terug in vraag gesteld zogezegd ten voordele van de groei van de economie. Dat een gezonde welvaartsgroei echter gebaseerd is op een evenwicht tussen natuur en milieu, verbetering van de sociale aspecten en een continue economische groei ontgaat echter velen. Nochtans was dit precies het uitgangspunt van de fameuze top in Rio De Janeiro nu 10 jaar geleden, gebaseerd op het principe van Duurzame ontwikkeling. Als tegenreactie hierop heeft Natuurpunt vorig jaar een massale handtekeningenactie op touw gezet om aan te geven dat de "zwijgende meerderheid" nog altijd achter de principes van duurzame ontwikkeling staat. Ook dit jaar blijft het nodig om massaal en met zijn allen steun te geven aan dit principe. Dit kan door op de Dag van de Aarde deel te nemen aan de Natuur- en Milieuhappening, ingericht door Natuurpunt en enkele andere groeperingen op zondag 25 april 2004. Verdere info hierover kan je terugvinden in dit tijdschrift. Ik hoop jullie allen daar te kunnen ontmoeten.

Hugo

2de kwartaal 2004

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

- = Kostendelend vervoer (5 eurocent/km) wordt op de afspraakplaats georganiseerd.
- = Kindvriendelijke tocht.
- = Wandelingen, waarbij dit logo vermeld staat, zijn opgenomen in de VMPA-wandelkalender

Zo. 4 april 2004

Vogeltocht Bospolder

8.30 u

Gids: Wim Roelant

Leiding: Tuur Wuyts

0477/34 07 21

03/449 99 11

De lente is weer in het land. Tijd dus voor een bezoek aan een interessant vogelgebied om te speuren naar de eerste zomergasten (en natuurlijk ook doortrekkers of late wintergasten). Na een kort bezoek vorig jaar willen we deze keer eens wat uitgebreider kennismaken met de Bospolder in Ekeren. Dit redelijk jong natuurgebied - met echter een groot verleden - heeft de vogelaar een bonte waaier van soorten te bieden. Zowel van steltlopers, water-, zang- en roofvogels zijn er hier leuke waarnemingen mogelijk. De twee prachtige kijkhutten vormen daarvoor dan ook ideale observatoria. Soorten als Grote en Kleine Zilverreiger,

Blauwe Kiekendief, Groenpootruiter, Sijs, Sprinkhaanzanger zijn naast de 'meer gewone' vogels al in dit natuurgebied verschenen. Ook de nabij gelegen vijvers van het Muisbroek met tal van fuutachtigen en eenden zijn trouwens het bekijken waard.

Afspraak: Op de Bist te Wilrijk om 8.30u (kostendelend vervoer). Het einde is voorzien om 12.00u ter plaatse. Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids(en), laarzen of stevige stapschoenen (afhankelijk van het weer), fotoestel en eventueel regenkleedij.

Ma. 5 april 2004

Laatste dag om in te schrijven voor de bustocht naar het Lessedal dd. 17 april 2004

Ma. 12 april 2004

Landschapswandeling: De Pannenhoef

8.15 u

Gids: Tuur Wuyts

Leiding: Ingrid Van Havere

03/449 99 11

0476/35 67 79

Op maandag 12 april is het zover! De Paasklokken zijn geweest en we hebben van heel wat lekkers kunnen genieten. Nu willen we echt wel naar buiten om van de natuur te genieten. Tuur & Ingrid nodigen u graag uit op een prachtige daguitstap. De Pannenhoef is een gevarieerd landgoed van ca. 600 ha en ligt in Noord-Brabant nabij Zundert in Nederland. Er zijn verschillende wandelroutes die ons voeren langs o.a. het Lokkergebied, een terrein dat voor WO II een ven was, maar niet voor lang, dankzij het ingrijpen van een pastoor. We lopen langs het zogenoemde 'vogelbosje' waar we kunnen begroet worden door een oorverdovend kikkerconcert in een nabijgelegen plas. Ook een bezoek aan 'De Flesch' is de moeite. Hier staat een vogelkijkhut, een zeer geliefde plek om de natuur te observeren en te genieten van de rust. Iedereen welkom!

Afspraak: Op de Bist op de parking voor het districtshuis

van Wilrijk om 8.15u (kostendelend vervoer mogelijk). Het einde is voorzien omstreeks 17.00u ter plaatse. Mee te brengen: picknick, verrekijker, natuurgids, laarzen bij regenweer, fotoestel en ... jullie goed humeur!

Za. 17 april 2004

Busuitstap naar het voorjaarsplantenparadijs van het Lessedal

7.30 u

Gidsen: Fons Waeterschoot en Yvonne Billion

Leiding: Fons Waterschoot

03/322 12 75

Tussen Houyet en Gendron Celles wandelen we (12-tal km) langs de Lesse. Door de rijke voorjaarsflora en de prach-

tige omgeving kan men zich in een restant uit het paradijs wanen. De plantenhoeveelheid en soortenrijkdom is te

danken aan de kalkrichels en de leemdeeltjes die de rivier afzet tijdens haar winterbedding.

Natuurlijk leven er heel wat vogels en andere dieren in deze omgeving, maar de confrontatie hangt af van het toeval.

Heb je de kriebels om mee te gaan, stel dan je inschrijving niet uit!

Wie erbij is, zorgt voor een volledige middagpicknick (in openlucht). Na de tocht zakken we af naar een baanrestaurant voor het avondeten. Volgens goesting en vermogen kan hier drank en eten aangeschaft worden. Vanaf

20.00u worden we terug thuis verwacht.

Afspraak: Wie mee wil, stort voor **5 april** 14,50 - 13 - 11,5 euro op onze rekening (zie blz. 2) met vermelding "Lessedal", naam en opstapplaats. We vertrekken per bus om 7.30u aan het Kioskplein te Hoboken, om 7.45u aan de Bist te Wilrijk en om 8.00u aan het station Oude God te Mortsel. We komen terug in omgekeerde volgorde vanaf 20.00u. Mee te brengen: noodzakelijk zijn laarzen en picknick, aanraders zijn flora- en faunaboek, loep, verrekijker en fototoestel.

Zo. 18 april 2004

Lentewandeling in de Hobokense Polder

14.00 u

Gidsen: Michel Van Megroot en Gilbert Van Ael

Leiding: Annie Vandeweyer - Van Zwieten

03/828 37 60

Het is weeral lente, de eerste voorjaarsbloeiers zijn er weer. De vogels beginnen hun nest te maken, de padden en kikkers hebben hun eieren gelegd in de vele plassen van de polder. Dus weer een mooie wandeling doorheen dit prachtige gebied.

Afspraak: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei en dit om 14.00u. Einde is voorzien omstreeks 17.00u.

Mee te brengen: laarzen bij regenachtig weer, verrekijker en eventuele natuurgidsjes.

De wandeling is gratis voor iedereen

Zo. 25 april 2004

Natuur- en Milieuhappening in De Nekker in Mechelen Dag van de Aarde

Leiding: Johan Baetens

Tuur Wuyts

03/281 78 59

03/449 99 11

Op de Natuur- en Milieuhappening, waar Natuurpunt een belangrijke partner is in het gebeuren, mag Zuidrand Antwerpen niet ontbreken.

Wij doen dan ook een warme oproep aan onze leden om aanwezig te zijn die dag. Als je het **programma verder in deze rAntGroen** bekijkt, zal je merken dat er echt voor "elk wat wils" is. Trommel dus je gezinsleden, familie, burens en vrienden op ... en kom naar Mechelen!

Uiteraard kan je "op eigen krachten" naar Mechelen trekken (met de fiets, met de auto, met bus of trein, ...). Maar wij geven je de gelegenheid om samen met ons per trein naar Mechelen te reizen: gewoon heel gezellig en je hoeft al geen onderzoek meer te doen naar bus- of treinen.

Praktisch: We reizen met trein 2034, die vertrekt in Antwerpen-Centraal om 12.21 u.

In **Berchem** zal Johan Baetens aanwezig zijn om daar met de liefhebbers te vertrekken om 12.26 u. In **Mortsel** is Tuur Wuyts de "kuddedrijver" van dienst met als vertrekur 12.31 u. Deze trein stopt ook in Hove: 12.34 u en in Kontich: 12.37 u.

We arriveren in Mechelen-Nekkerspoel om 12.48 u, waar een pendelbus klaar staat om ons naar De Nekker te brengen.

Wens je met ons terug te keren? Het vertrek met trein 2016 vanuit Mechelen-Nekkerspoel is voorzien om 18.12 u. Je kan afstappen op je vertrekstation.

Zo. 2 mei 2004

Turnhouts Vennengebied en Winkelsbroek

8.15 u

Gidsen: plaatselijke gidsen

Leiding: Peggy Beers

Tuur Wuyts

0485/52 81 25

03/449 99 11

De gebieden in Turnhout zijn zeker een bezoek waard. Na enig onderzoekwerk blijkt het weeral 2 jaar geleden te zijn dat we hier zijn geweest. In de voormiddag maken we een wandeling met een plaatselijke gids in 'Het Turnhouts Vennengebied' een bekend en mooi gebied ten noorden van de stad Turnhout. Tijdens de middag wordt er gepicknickt in een plaatselijk café. Daarna verplaatsen we ons naar een gebied ten zuiden van Turnhout: het gebied Winkelsbroek - De Dongen.

Dit gebied situeert zich aan weerszijden van de vallei van de grote Kaliebeek. Tezamen met andere gebieden tref je er

een relatief gave strook natuur aan met heel veel ontwikkelingskansen. Meer info over het gebied vind je in de wandelgids van Natuurpunt (p 32-35).

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens op de Bist te Wilrijk om 8.15u. Het einde is voorzien omstreeks 17.00u ter plaatse. Aansluiting is mogelijk voor de namiddag na verwittiging leiding.

Mee te brengen: picknick, laarzen bij vochtig weer, vogelgids, plantengids, loep, verrekijker, telescoop (voor 's namiddags) en eventueel fototoestel.

Zo. 2 mei 2004

6.00 u

Blauwborstwandeling in de Hobokense Polder

Gidsen: Wim Mertens en Danny Jonckheere

Leiding: Annie Vandeweyer - Van Zwieten

03/828 37 60

We moeten weer vroeg uit de veren om een onvergetelijke ervaring op te doen: de mist die in nevels optrekt, de eerste vroege vogels die beginnen te fluiten. Wie weet wat horen we dit jaar allemaal. Kom de natuur op een andere manier beleven, want het loont telkens de moeite.

Afspraak: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 6.00u, einde voorzien rond 9.00u.

Mee te brengen: laarzen zeker bij vochtig weer, verrekijker en vogelgidsen.

Za. 8 mei 2004

8.15 u

Wandeling in de buurt van Gierle (VM) en rond "Het Blak" te Beerse (NM)

Gidsen: Herman Van den Reeck

03/457 33 88

Willy Debaere

Leiding: Tuur Wuyts

03/449 99 11

De wandeling in de voormiddag is een wandeling van ongeveer 6 km door een bosgebied, met loof- en naaldhout. In het gebied is er ook een waterpartij. Mogelijke waarnemingen zijn Grote Bonte en Zwarte Specht, Boomklever en uiteraard ook zangvogels. Ook Havik is mogelijk te bewonderen. Aan het water komen Waterhoen, Meerkoet, Fuut, IJsvogel en Aalscholver voor.

's Middags eten we onze picknick op in een café nabij de kerk van Beerse.

Na de middag trekken we naar een grote vijver, waar talrijke watervogels voorkomen. Op de voorbereiding troffen we hier Geoorde Fuut aan. De omgeving leent zich ook voor roofvogels.

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens op de Bist te Wilrijk om 8.15u. Het einde is voorzien omstreeks 17.00u ter plaatse. Mee te brengen: picknick, laarzen bij vochtig weer, vogelgids, plantengids, verrekijker, telescoop (voor 's namiddags) en eventueel fotoestel.

Do. 13 mei 2004

19.00 u

Nachtegalenwandeling in de Hobokense Polder

Gidsen: Wim Mertens en Danny Jonckheere

Leiding: Annie Vandeweyer - Van Zwieten

03/828 37 60

Ook dit jaar zal de Nachtegaal ons een concert geven van zijn mooie en warme klanken, hij niet alleen, ook alle andere vogels zullen onze oren verwarmen met hun mooie gezangen. En wie weet - zoals vorig jaar - horen we weer de kikkerconcerten???

Afspraak: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 19.00u, einde voorzien rond 22.00u.

Mee te brengen: laarzen zeker bij vochtig weer, verrekijker en vogelgidsen.

Zo. 16 mei 2004

9.30 u

Lentewandeling in de Hobokense Polder

Gidsen: Michel Van Megroot en Leentje Toussaint

Leiding: Annie Vandeweyer - Van Zwieten

03/828 37 60

Hopelijk leven we hier nog volgens de ons bekende seizoenen, zo is de meimaand bekend als "bloeiemaand"; zeker de moeite om dit in de polder te beleven op onze maandelijkse wandeltocht! Het bladerdek van de loofbomen heeft zich nog niet volledig gesloten zodat er volop in de bosbodem een kleurenpalet van bloeiers te ontdekken valt.

De vogels, zijn ze al aan het broeden?? Hoe ziet het begrazingsterrein - dat uitgebreid is - van onze dierlijke maaiers er uit?

Afspraak: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei en dit om 9.30u. Einde is voorzien rond 12.30u.

Mee te brengen: stevige wandelschoenen en een verrekijker.

Zo. 23 mei 2004

10.00 u

Kinderactiviteit: Zoogdieren in de Hobokense Polder

Gidsen: Nancy Geldhof

03/827 55 44

Ria Thys

03/289 73 66

De Hobokense Polder is een heerlijk gebied om op zoek te trekken naar zoogdieren of sporen ervan.

Je mag al zeker zijn dat we de koeien en paarden zullen zien ... en heel wat over hen zullen leren. Maar er leven in de Polder ook nog andere zoogdieren. Ga je mee op zoek? En wil je wat meer leren over hun geraamte, hun voeding, hun slaappleatsen, Komen dan, he !

En we spelen ook een gezellig "konijnenkeutelspel" !

Ben je tussen 8 en 12 jaar? Dan ben je welkom. Wel graag even een seintje naar één van de gidsen.

Afspraak: om 10 u aan Café De Schorre, Polderstad, Hoboken. Einde van de activiteit is op diezelfde plaats

voorzien om 12.30 u. Meebrengen: laarzen (zeker als het de voorbije dagen regenachtig is geweest), een drinkbus en een lekkere knabbel (koek of appel). Deelname is gratis.

Egel

SPECIAAL VOOR DE OUDERS, MAAR OOK VOOR AL ONZE LEDEN!

De Hobokense Polder is in elk seizoen de moeite waard om in rond te wandelen. En het wordt zeker boeiend als je de nodige uitleg krijgt van een bekwaam natuurgids. Dus ook

voor hen een fijne lentewandeling. De volwassenen-wandeling start en eindigt net als de kindertocht aan Café De Schorre.

Aanmelden voor de wandeling is NIET nodig. Meebrengen: laarzen (en indien mogelijk verrekijker)

Ma. 31 mei 2004

6.00 u

Vroegochtendwandeling vogelzang in Anderstad-Lier

Gids: Wim Roelant

0477/34 07 21

Leiding: Moniek Van den Bergh

03/457 54 49

Wanneer we op Anderstad wandelen, zijn onze gevleugelde vrienden al zeer vroeg in de ochtend bezig hun beste beentje voor te zetten. Eigenlijk zouden we er zeer vroeg moeten zijn om naar hen te luisteren. Maar we gaan niet te vroeg, zodat allen die eens mee willen, kunnen ervaren wat het is een vogelconcert te horen en geraak er dan maar wijs uit?

Het enige waar je moet voor zorgen: twee grote oren om één of andere vogel dan toch te herkennen met zijn eigen specifieke geluid.

We starten aan de oude melkerij te Lier-Anderstad. Al wandelend proberen we dan rustig te gaan en te genieten.

Afspraak: Vertrek met eigen wagens om 6.00u op de Bist te Wilrijk. Wie wil, kan in Anderstad aansluiten mits verwittiging van de leiding. Het einde is voorzien omstreeks 9.00u ter plaatse. Het aantal te wandelen km bedraagt ongeveer 5 km.

Mee te brengen: kijker, telescoop, veldgidsen, vogelgids, foto toestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel.

Vr. 4 juni 2004

19.00 u

Natuur in de schemering in de Hobokense Polder

Gidsen: Wim Mertens en Danny Jonckheere

Leiding: Annie Vandeweyer - Van Zwieten

03/828 37 60

Met de natuur in de schemering gaan we op zoek naar alles wat we horen, zien, voelen en proeven. De roep van de Waterral of van de Wielewaal en andere vogels. De verschillende Nachtegalen die voor het slapen gaan nog even vlug hun territorium afbakenen.

Afspraak: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 19.00u. Einde voorzien rond 22.00u.

Mee te brengen: stevige wandelschoenen volstaan, verrekijker en muggemelk.

Za. 5 juni 2004

14.00 u

Fietstocht: Op zoek naar zwaluwen in Aartselaar

Leiding: Luk Smets

03/289 73 66

Johan Herreman

03/887 27 98

Vorig jaar onderzochten we i.s.m. de natuurgidsen van VMPA-Aartselaar het zwaluwbestand in deze gemeente. Ons onderzoek richtte zich vooral op het voorkomen van de Huis- en de Boerenzwaluw. Een aangename tocht, die we dit jaar willen herhalen. Maar onze aandacht zal dit jaar ook gaan naar de Gierzwaluw.

Afspraak: we komen samen aan de kerk op het Laar in het

centrum van Aartselaar om 14.00 u en sluiten daar ook af rond 17.00 u. Onze fietstoer zal ons zeker brengen langs de boerderijen van Groenenhoek, Zinkval, de wijk Lindenbos en de Kleistraat.

Meebrengen: regenkledij (indien nodig). Wij zorgen voor tellijsten en een spiegel op steel om in de nesten te kunnen kijken.

Zo. 6 juni 2004

8.30 u

Broedvogels in Zeeland - Zuid-Holland

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77

Leiding: Wim Roelant

0477/34 07 21

Het deltagebied is een (water)vogelgebied bij uitstek zowel voor doortrekkers, overwinteraars en zeker ook voor broedvogels! De afwisseling van zout en zoet water, van getij en getijloos, staat borg voor een rijk dierlijk leven als voedselbron voor heel wat watervogels.

Het programma is nog in wording; uit de veelheid van geschikte waarnemingsplaatsen kiezen we er enkele uit die omwille van hun specifieke broedvogels zeker een bezoek meer dan waard zijn.

We kunnen geen garantie geven, doch dat er zeker wat te beleven valt, daar kan je van op aan.

Van Aalscholvers tot sterns met ook heel wat steltlopers als Kluut en Tureluurs, eenden, ganzen, roof- en weidevogels,

Tureluur

en wellicht één of andere verrassing ... het zit er allemaal in. Zorg dat je erbij bent.

Wie meer wil weten over het programma, kan gedurende de voorafgaande week de gids opbellen.

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens om 8.30u op de

Bist te Wilrijk. Aansluiten is mogelijk te Ekeren, aan het kruispunt Leugenberg mits de leiding te verwittigen. Het einde is voorzien omstreeks 17.00u ter plaatse.

Mee te brengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, foto toestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel

Za. 19 juni 2004 **De Viroinvallei ... rond orchideeën en andere mediterrane planten**
 7.30 u **Gids en leiding: Hugo Waeterschoot** **03/455 22 12**

De Viroinvallei gelegen langsheen de zuidrand van de Belgische kalkstreek is steeds al een enorme publiekstrekker voor interessante excursies geweest. De typische gevarieerde geologie van de streek en het mediterraans karakter, zorgen immers voor een enorme variabiliteit aan flora en fauna. Ook dit jaar vereren we de streek met een bezoekje op zaterdag 19 juni.

Benevens een bezoekje aan de gekende kalkflora met Wilde Wijt, vele orchideeënsoorten en typische warmteminnende planten, staat dit jaar ook een verkenning van het impressionante Buxusbos langsheen de noordrand van de Viroinvallei op de agenda.

Afspraak: we zouden graag vroeg vertrekken en laat op de dag terugkomen om maximaal van de streek te kunnen genieten. We voorzien het vertrek daarom met eigen wagens

reeds om 7.30u op de Bist te Wilrijk (voor het districtshuis) en blijven ginder ook 's avonds picknicken. We vertrekken ter plaatse om 19.00u zodat we terug in Wilrijk zijn omstreeks 20.45u. Om deze reden en om eventuele zondagsfiles van terugkerende "dagjesgangers" te vermijden, gaat het bezoek van de Viroinstreek door op ZATERDAG en niet op zondag. Wandellafstand: 10 km

Mee te brengen: picknick voor 2x inclusief drank, stevige stapschoenen, verrekijker en determinatiegidsen, indien de gelukkige bezitter, foto toestel. Neem gerust contact met me op voor lokale adresjes, indien u er tegenop zou zien om 's morgens vroeg op te rijden of indien u uw verblijf persoonlijk met een dagje wil verlengen. En ook indien u 's morgens moeilijk op de Bist zou geraken.

Zo. 20 juni 2004 **Zomerwandeling in de Hobokense Polder**
 14.00 u   **Gidsen: Terry Marien en Jeannine Nielandt**
Leiding: Annie Vandeweyer - Van Zwieten **03/828 37 60**

Alles in de natuur staat in volle bloei. De zomer is bijna een feit, morgen is het de langste dag en de kortste nacht van het jaar: midzomernacht, St.-Jansfeest. Kom genieten van al deze natuurpracht in onze mooie Hobokense Polder.

Afspraak: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei en dit om 14.00u. Einde is voorzien rond 17.00u.

Mee te brengen: stevige wandelschoenen en een verrekijker.

Nina Van Hoof (wijkschool Polderstad) tekent de zomerse Hobokense Polder

Za. 26 juni 2004 **Natuurreservaat van de Zwarte Beek: landschapswandeling en Nachtzwaluwobservatie**
 13.30 u **Gids: Johan Van den Bosch**
Leiding: Luk en Ria Smets-Thys **03/289 73 66**

Een bezoek aan de Limburgse Zwarte Beek wordt stilaan een klassieker. Wie er in 2002 bij was, weet dat deze uitstap gegarandeerd een fijne dag wordt (als ook het zonnetje van de partij wil zijn, maar dat hebben we er de voorbijge bezoeke altijd bijgereserveerd)! De vallei van de Zwarte Beek is het grootste erkend natuurreservaat van Vlaanderen. Dit reservaat grenst bovendien aan het schier onmetelijk militair domein Leopoldsburg. Het bevat door zijn ongeschonden karakter een schat aan zeldzame planten en dieren en een bijzondere variatie aan landschappen: van vochtig broekbos tot droge heide en echt authentiek hoogveen. Onze plantenliefhebbers kunnen hun hartje ophalen bij het bestuderen van o.a. Beenbreek, Slangewortel, Dotterbloem, Kattenstaart, Blauw Glidkruid, ... en zelfs Grondster. De vogel-liefhebbers zullen de Havik en de Boomvalk en tal van "zomerfluitertjes" kunnen bewonderen, terwijl ook de

insectenfanaten aan hun trekken komen.

We bezoeken zowel het reservaat als het militair domein, een kans die je normaal niet voorgeschoteld krijgt. Zowel beheer als educatieve ontsluiting krijgen de aandacht. De meegebrachte (en meegedragen!) picknick kunnen we nuttigen in de sfeervolle Katershoeve, eigendom van Natuurpunt en woonhuis van onze gedreven en vertrouwde gids Johan en zijn gastvrije vrouw Krista.

Als toetje gaan we, bij valavond, op zoek naar Reeën en Nachtzwaluwen. De meer noordelijk gelegen zandduinen op het militaire domein bevatten nog een behoorlijke kolonie van de Nachtzwaluwen. We zetten ons daarbij rustig neer in een duinpan en wachten tot de snorrende "geitenmelker" zich laat bewonderen. Vergezeld door een aantal Glimwormen hopen we tegen den elven terug aan de Koerselse parking te zijn.

Afspraak: Vertrek met eigen wagens op de Bist te Wilrijk om 13.30u naar Koersel. We verwachten terug te zijn in Wilrijk rond middernacht. Kostendelend samenrijden mogelijk.

Wandelafstand: namiddag ca. 9 km, avond: ca. 8 km Mee te brengen: waterbestendig schoeisel voor een stevige wandeling, verrekijker, vogel- en plantengids, picknick (in rugzak!) voor 's avonds. Drank is verkrijgbaar in de Katershoeve.

Een bijdrage voor de plaatselijke Natuurpuntafdeling van 2,5 euro kan ter plaatse betaald worden.

Rustende Nachtzwaluwen

Zo. 11 juli 2004

Libellentocht in het Broek van Blaasveld

13.00 u

Gids en leiding: Armand Cuypers

03/440 29 01

Het Broek van Blaasveld is een gebied met grote en kleine vijvers afwisselend met bospartijen gelegen in de Rupelstreek. Daar proberen we tijdens een rondwandeling niet alleen libellen, maar ook vogels en vlinders op naam te brengen.

Afspraak: Vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk

om 13.00u. Einde omstreeks 17.00u ter plaatse. De wandelafstand bedraagt enkele km. Mee te brengen: kijker, stevig schoeisel, ev. libellen-, vogel-vlinder- en/of plantengids.

Bij regen, zwaar bewolkt of koud weer gaat deze tocht niet door daar er dan geen libellen of vlinders vliegen.

Za. 17 juli 2004

Vlinderdag en -nacht in de Hobokense Polder

15.00 u (dagtocht)

Leiding: Toon Verbruggen

0479/29 86 44

22.30 u (nachttocht)

toon.verbruggen@skynet.be

Er resten minder dan 50 dagvlindersoorten in Vlaanderen, en 23 daarvan zijn momenteel niet bedreigd. De meeste hiervan komen gelukkig nog allemaal in Hoboken Polder voor. Nachtvindersoorten zijn er veel meer, en de laatste telling op de Polder vermeldt 180 soorten. U kan de soortenlijst reeds op de website raadplegen. De moeite waard dus om daar een klein evenementje rond te bouwen als het weer dit toelaat: dagvlinders hebben ongeveer 17°C buitentemperatuur nodig en wat zon. Nachtvinders blijven enkel binnen als het flink regent.

Afspraak namiddag: vanaf 15.00u starten we met dagvlinderwaarnemingen, waarvoor iedereen welkom is. Zeker voor de jongere kinderen is dit een heel leuke en kleurrijke kennismaking met de natuur. Ze zullen een identificatiekaartje meekrijgen, waarop ze eventueel hun waarnemingen kunnen invullen. Dit eerste deel loopt tot 18.00 à 19.00u.

Afspraak avond: later op de avond, rond 22.30u bij Nieuwe Maan, stellen we licht'vallen' voor nachtvinders

op, om zo tot een nieuwe telling te komen. Ook een smeersel van Trappist, Rum en bruine suiker is onweersaanbaar voor sommige nachtvinders onder ons. De Vlaamse Vereniging voor Entomologie zal ons hierbij haar wetenschappelijke en praktische know-how ter beschikking stellen. Einde omstreeks 2.00u.

Tussen de beide tochten in, kan u eventueel terug naar huis gaan of blijven voor een diapresentatie over vlinders terwijl u uw picknick verorbert.

Bijeenkomst telkens aan de Hacherie, het oude fabriekje aan het oud spoor in Hoboken Polder, langs de ingang aan de Naftaweg of de Benzineweg. Een bordje zal de weg wijzen. Mee te brengen: insecten- of vlindergids, stevig schoeisel, eventuele picknick, zaklamp, enz. Het zou fijn zijn (maar niet verplicht) indien u **op voorhand verwittigt**, zodat we kunnen zorgen voor voldoende kaartjes en installaties.

Za. 24 juli 2004

Fietstocht "Rondje Pontje" langs Volkerak en Oosterschelde

8.00 u

> 12 j.

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77

Leiding: Jos Stessens

03/455 51 19

Op onze derde fiets-vaartocht gaan we weer een mooi stukje Deltagebied verkennen. Daarbij doorkruisen we drie provincies, Noord-Brabant, Zuid-Holland en Zeeland. We starten langs het oude pittoreske Dintelsesas, bij de slikken van de Heen. Daar nemen we de oude veerboot "Sun Bear" voor een vaartochtje van een klein uur over het getijloze Volkerak richting Oude Tonge. Onderweg passeren we enkele (vogel)eilanden. We fietsen via de Philipsdam en St.-Philipsland zelf, naar en langs de Oosterschelde en het Rammegors. Op deze ongeveer 30 km lange tocht houden we regelmatig halt bij de vogelrijkste plekken. In het gebied broeden en overzomereren heel wat meeuwen, sterns, ganzen, eenden en steltlopers. Vergeet je kijker en

mogelijk ook je telescoop niet! Mits een gunstig weertje voorzien we de picknick (drank!) langs de waterkant...

Afspraak: We vertrekken om 8.00u op de Bist te Wilrijk.

Wie mee wil, geeft een seintje aan de leiding met de melding of hij/zij zelf zorgt voor vervoer van de fiets of opteert voor gezamenlijk vervoer op de aanhangwagen. Chauffeurs geven op hoeveel passagiers ze kostendelend kunnen meenemen. Melden vóór 14 juli 2004. Het aantal deelnemers wordt beperkt tot 20! We verwachten te eindigen bij het Dintelsesas om 17.00u.

Mee te brengen: picknick en drank, kijker en mogelijk telescoop, vogelgids, sportschoenen (fietsen) en fototoestel. Het veerpont kost 6 euro (prijs in 2003)

Za. 31 juli 2004

8.00 u

Studietocht: Sprinkhanen en andere insecten in de Liereman

Gids: Nobby Thys (VM) - Johan Baetens (NM)

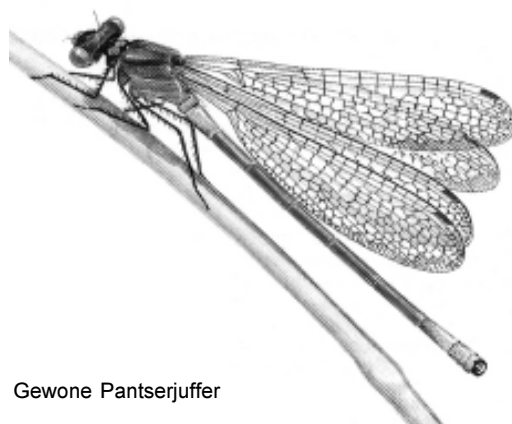
Leiding: Johan Baetens

03/281 78 59

Een uitgestrekt en gevarieerd veengebied als de Liereman, waar gagelstruweel wordt afgewisseld met natte en droge heideterreinen, herbergt heel wat bijzondere soorten sprinkhanen en andere insecten. Nobby Thys, van Natuurpunt Educatie, zal ons in de voormiddag begeleiden en wegwijs maken in de bijzondere wereld van de sprinkhanen. In de namiddag gaan we zelf op pad en trekken we onze ogen open voor libellen, lieveheersbeestjes en andere kriebeldiertjes. Als het mooi weer is, eten we onze picknick in volle natuur, anders kunnen we in het Bezoekerscentrum gaan eten.

Afspraak: vertrek per wagen om 8 u op de Bist in Wilrijk. Kostendelend vervoer mogelijk. Einde rond 17.00u ter plaatse. Te wandelen afstand: niet veel.

Mee te brengen: picknick met drank, loep, potjes, tabellen van sprinkhanen, libellen en lieveheersbeestjes.

Gewone Pantserjuffer

Informatie over de cursussen bij de coördinator Catherine Vandercruyssen, tel. 03/288 81 07, e-mail cvdx@pandora.be

Cursus Wat bloeit daar?

Lesgever: Hans Vermeulen

Gedurende twee jaar hebben wij ons toegelegd op de grassen, zeggen en russen. Dit jaar nemen we er de bloeiende planten bij!

We bestuderen verder deze boeiende wereld, maar nieuwkomers zijn even welkom op vrijdagvoormiddag. Onder leiding van Hans Vermeulen trekken wij **elke vrijdagmorgen van 14 mei tot 25 juni** 2004 van 9 tot 12 uur langs bloeiende bermen en hooilandjes. We beginnen op 14 mei met de Hobokense Polder. (Aan het station, de spoorweg oversteken en tussen Polderstad en het natuurdomein rijden tot aan de Schelde). De volgende gebieden zullen aan de deelnemers worden medegedeeld.

Inschrijving voor Natuurpuntleden door storting van 18 euro op rekening 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, J.F. Kennedylaan 22 te 2630 Aartselaar met als mededeling "planten" + uw naam, telefoonnummer en e-mail adres. Niet-leden betalen 35 euro en worden dan automatisch lid.

Cursus Sprinkhanen

Lesgever: Nobby Thys

In het kader van de insectencursus van Johan gaan we dieper in op één bepaalde familie. Twee jaar geleden, ging al onze aandacht naar de libellen, verleden jaar naar de vlinders. Dit jaar hebben we de sprinkhanen gekozen. Er zijn twee theorieavonden voorzien op **woensdag 16 en 23 juni**, telkens van 20-23 uur in de IJsvogel onder leiding van Nobby Thys van Natuurpunt.

Op **zaterdag 31 juli** voorzien we een praktijkdag. Een tocht naar De Liereman, weliswaar open voor iedereen, maar de deelnemers aan de cursus zullen deze uitstap zeker niet willen missen. De Liereman bevat een nat gedeelte en een

droog gedeelte. We zullen dus de gelegenheid hebben de sprinkhanen van deze twee biotopen te ontdekken.

's Morgens neemt Nobby ons mee, 's namiddags Johan Baetens. We vertrekken per wagen op de Bist te Wilrijk om 8.00 u en zijn er weer terug omstreeks 18.00 u. Meer concrete gegevens over deze dagexcursie: zie Agenda

Inschrijving door storting van 8 euro op rekening 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen, J.F. Kennedylaan 22 te 2630 Aartselaar met als mededeling "Sprinkhanen" + uw naam, telefoonnummer en e-mail adres.

Dag van de Aarde

Natuur- en milieuhappening in De Nekker, Mechelen

Zondag 25 april 2004

Programma:

Vanaf 12.00 u kan je in het tentendorp terecht, met:

- een grote tent met milieudebatten: VRT-journalist Marc Vandelooverbosch interviewt politici, milieubeschermers en andere maatschappelijke spelers over de vijf grote milieuthema's
- Vitali is de ceremoniemeester, 13alaise zorgt voor de muzikale tussendoortjes
- Vijf tenten rond de centrale milieuthema's:
 1. Blauw: Meer ruimte voor Water!
 2. Groen: Natuur voor iedereen !
 3. Klimaat: Een beter binnen- en buitenklimaat!
 4. Lucht: Gezonde lucht!
 5. Landbouw: Eerlijke Voeding
- een kindertent waar de jongsten terecht kunnen voor een oerbosbelevingstunnel, djembécursus, kinderopvang ...

Tentendorp De Nekker

Op de Dag van de Aarde slaan milieuorganisaties wereldwijd de handen in elkaar voor het behoud van onze blauwe planeet. Op 25 april slaan de Vlaamse natuur- en milieuverenigingen de tenten op in het Provinciaal domein De Nekker in Mechelen. Om 15.00 u wordt een reuze tamtam gemaakt voor het behoud van de aarde en voor een beter Vlaams leefmilieu.

Dus als je komt: **breng je tamtam, djembé of gelijk welk trommelinstrument mee**

**Maak
tamtam
voor
een
beter
milieu**

Vanaf 13.00 u

- zorgt Natuurpunt Mechels Rivierengebied met de natuur- en cultuurwandeling Econcerto in natuurgebied Mechels Broek voor een mengeling van poëzie, muziek, theater ... en natuur (www.econcerto.be).
- De Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming zorgt voor een natuur- en milieuwandeling op kindermaat.

Om 15.00 u

- gaat i.s.m. mondiaal magazine MO* een luchtballon met Vlaamse toppolitici de lucht in voor een hoogte-interview over een kleurrijk Vlaanderen in een kleurrijke wereld
- de 'grondblijvers' zorgen onder begeleiding van de Olievanten, de boomfanfare en fanfares uit Mechelen voor de grootste tamtam ooit voor het behoud van de aarde en voor een beter leefmilieu in Vlaanderen

Om 17.00 u

- zetten de wereldse groep Jaune Toujours en twee verrassingsacts een bruisend orgelpunt achter de Dag van de Aarde.

Vanuit onze afdeling reizen we in groep en per trein naar Mechelen.

Voor de juiste afspraken: zie onder de rubriek Agenda.

Verslag van de Ledenavond en Lokale Algemene Vergadering

Zaterdag 21 februari 2004 vond onze **tweede Lokale Algemene Vergadering** plaats in Kasteel Steytelinck te Wilrijk. Alle leden van onze afdeling waren via ons tijdschrift rAntGroen uitgenodigd. 50 leden daagden op.

Verontschuldigd: Johan Baetens

Volgende punten werden in een geanimeerde presentatie voorgesteld :

- Na voorstelling van de agenda overliep voorzitter Hugo Waeterschoot het voorbije werkingsjaar aan de hand van een uitgebreide reeks van digitale foto's ons ter beschikking gesteld door verschillende leden. We konden op humoristische wijze terugblikken op een succesvol werkingsjaar.
- Vervolgens werden onze aandachtspunten voor 2004 voorgesteld en de accenten die de verschillende werkgroepen zullen leggen. Tevens werd een vooruitblik gegeven op de reeds geplande activiteiten.
- Vervolgens volgde een cijfermatig deel door penningmeester Luk Smets:
 - * Leden: we hebben 1277 leden op 31/12/2003, een netto aangroei van 8 %.
 - * Het financieel verslag 2003 vermeldt een batig saldo van 406,66 euro (na aanleg van een voorziening voor aankoop van een LCD-projector) en een balanstotaal van 82.850 euro. Dit verslag wordt eenparig goedgekeurd.
 - * De begroting 2004 vermeldt een omzet van 22.041 euro en vertoont een bescheiden overschot.

Een begroting is echter slechts een voorzichtige schatting van de inkomsten en uitgaven. Deze kunnen zeer sterk beïnvloed worden door het initiatief van de leden (vb extra reis). Daarom zijn afspraken voor de verschillende werkgroepen betreffende het al dan niet kostendekkend zijn van bepaalde onderdelen van onze werking en eventuele bestedingslimieten zeer belangrijk. De begroting wordt eenparig goedgekeurd.

- Volgend lid stelde zich kandidaat als bestuurslid en wordt met handgeklap aanvaard:
 - * Nancy Geldhof
- De afgevaardigden van onze afdeling bij Algemene Vergaderingen werden verkozen.
 - * Telkens 1 afgevaardigde voor:
 - Natuurstudie (vzw) Walter Van Spaendonk
 - Natuurbeheer (vzw) Peggy Beers
 - Educatie (vzw) Ria Thys
 - Beleid (informeel) Luk Smets
 - * 8 afgevaardigden (7 voor ledenaantal + 1 voor kern) voor de Algemene ledenvereniging: bovenstaande 4 afgevaardigden + Hugo Waeterschoot, Nancy Geldhof, Daniella Van Peel en namens kern Hobokense Polder: Danny Jonckheere
- De voorlopige resultaten van een enquête gevoerd bij de leden van onze afdeling werd door Hugo voorgesteld. De resultaten van deze enquête vindt u in onderstaand artikel.

De vergadering werd afgesloten met een sfeervolle receptie.

Een kijkje op de resultaten van de afdelingsenquête

Je kon er echt niet naast kijken ! Via een speciale bijlage in het vorige rAntGroennummer peilden we naar jullie persoonlijke interesses en meningen omtrent een heel aantal aspecten van onze afdelingswerking zoals: welk soort activiteiten spreken je het meest aan, waar liggen je interesses, welke onderdelen van ons tijdschrift spreken je het meest aan, wanneer richten we het best onze activiteiten in, gebruik je het internet om onze activiteitenkalender te bekijken, ...

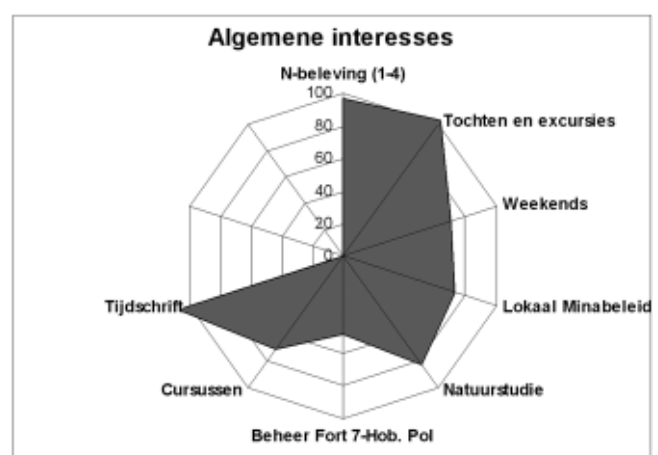
Een schat aan informatie

Een 40-tal mensen stuurden hun antwoorden terug, waaronder opvallend veel leden die we anders niet bereiken via onze activiteiten. De teruggestuurde enquêtes bevatten bovendien een schat aan informatie waarvan we enkele aspecten hieronder toelichten, in het bijzonder: de algemene interesses van onze leden, het tijdschrift, onze activiteiten en tot slot een aantal bestuurlijke besluiten. Natuurlijk zit er nog veel meer info in de enquêteformulieren die we hier nu niet behandelen, maar die we als bestuur vast en zeker ten harte nemen.

Algemene interesse van onze leden

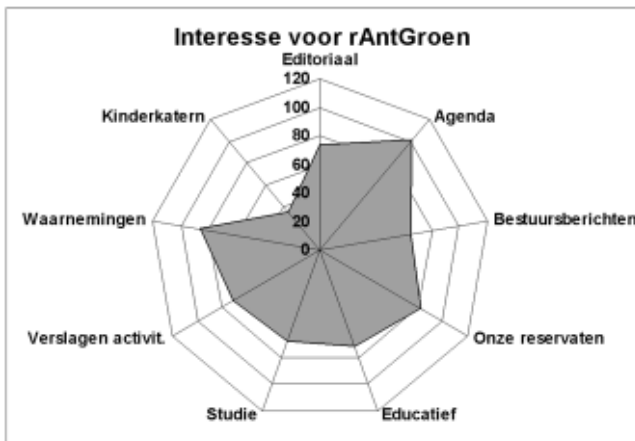
Dat natuurbeleving, tochten en het tijdschrift hoog zouden

scoren, hadden we enigszins verwacht, maar de relatief hoge interesse van de leden voor het lokale natuur- en milieubeleid kwam toch als een verrassing naar voren (zie grafiek). Cursussen, weekends en natuurstudie hebben steeds een specifiek publiek gekend binnen onze afdeling, wat tevens duidelijk naar voren kwam uit de bevraging. Besluit: onze afdeling dient een voldoende ruim aanbod aan verschillende interessesferen aan te bieden. Bovendien mogen we hiervoor beroep doen op het engagement van de leden.

Het tijdschrift rAntGroen

Ons tijdschrift is nu aan zijn derde jaar toe en heeft duidelijk zijn plaatsje reeds veroverd in de toproegionen. Leden die moeilijk te been zijn, een druk leven of jonge kinderen hebben, geven soms zelfs aan dat ze alleen al voor het lokale tijdschrift lid zijn! Een opstekertje dus voor de redactie. De figuur in bijlage geeft de relatieve interesse weer voor de verschillende rubrieken van ons tijdschrift. Benevens de verwachte hoge interesse voor de agenda, duiken er een aantal verrassingen op: de lokale natuurwaarnemingen en "nieuws uit onze reservaten" scoren duidelijk hoger dan verwacht. Interessante info dus voor de redactieploeg.

Het activiteitenaanbod

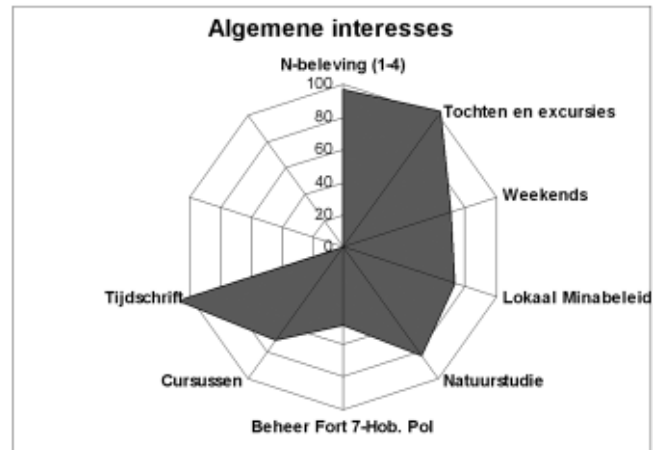
De bruidschat van onze afdeling blijkt volgens de leden duidelijk het ruime aanbod aan activiteiten te zijn. Opvallend in dit kader zijn de volgende besluiten :

- De meeste leden wensen activiteiten op zondag, maar schuwen geen afwisseling (vb. zaterdag).
- Er is een groeiend aantal leden die aandringen op georganiseerde activiteiten in de week. Vermoedelijk betreft het hier (brug)gepensioneerden of leden waarvan de partner werkt. We zullen deze aanbeveling zeker grondig overwegen.
- Het belang voor halve dagactiviteiten is duidelijk groeiende evenals voor afwisseling op volle dag-excursies (vb. gecombineerde studiewandeling rond een thema zoals vlinders en een wandeling met een breder interesseveld).

- Vele mensen gaven duidelijk te kennen terug meer winteravonden te willen, een activiteit die we wat hadden afgebouwd.
- Vele aanbevelingen voor herhaling van, of nieuwe activiteiten.

Meer info kan je terugvinden op de toegevoegde figuren.

Enkele bijkomende interessante besluiten voor het bestuur

Het zwaartepunt van de actieve leden verplaatst zich langzaam westwaarts van Mortsel naar Wilrijk, wat te verwachten viel na de splitsing van de afdeling ten gevolge van de fusie tot Natuurpunt. Zo blijken bijvoorbeeld de meeste leden er niet meer dan een kwartiertje over te doen tot de nieuwe vertrekplaats en komen de meesten met eigen vervoer (zie figuur).

De enquête polste ook hoe de huidige leden lid werden van onze vereniging. De mond aan mond overlevering via vrienden, kennissen of familie blijkt hier onmiskenbaar de allerbelangrijkste factor. Vele mensen hebben duidelijk de weg naar het internet nog niet gevonden en kunnen dus ook geen gebruik maken van deze faciliteiten. Dit is een gegeven waarmee we toch rekening mee moeten houden. Zoals reeds in de inleiding aangegeven, is dit maar een eerste overzicht en zal een diepere analyse zeker nog heel wat meer interessante zaken aan het licht brengen. Het bestuur wil bij deze de mensen die de moeite namen om te reageren van harte bedanken en belooft rekening te houden met de grote lijnen en tendensen evenals de vele aanbevelingen uit de enquête.

Bosrandontwikkeling

Omdat het onderhoudbeheer het afgelopen werkseizoen bijzonder vlot opschoot, was er de mogelijkheid om extra beheermaatregelen uit de lange termijnplanning uit te voeren. Dit jaar werd gekozen voor de verdere bosrandontwikkeling langs de betonweg.

Bosranden vormen de overgang tussen bos en open terrein. In het ideale geval bestaat een bosrand uit een begroeiing van struiken aansluitend op de bomen in het bos (**mantel**) en uit hoge meerjarige kruiden (**zoom**). Dit zorgt voor een geleidelijke overgang tussen open ruimte en bos, en draagt

De Bunzing binnenkort in Fort 7?

bij tot de regulatie van het microklimaat (hoge luchtvochtigheid en luwte). Hiervan profiteren een heel deel diersoorten waaronder dagvlinders en vogels.

Op Fort 7 bestaat de overgang tussen het bos en de oude spoorwegberm uit een doorgesloten Meidoornhaag met ingroei van boomsoorten zoals Boswilg, Gewone Esdoorn en Es. Deze zorgt niet alleen voor veel schaduw waaronder bijna geen soorten groeien, maar is visueel ook een strakke lijn in het landschap. Het afgelopen werkseizoen werd een deel van deze haag afgezet en de ondergroei van Braam gemaaid om terug een golvende bosrand te krijgen. Hierdoor dringt ook meer licht op de bodem, waardoor lichtminnende mantel- en zoomsoorten zich kunnen vestigen. Wat de resultaten van deze beheermaatregelen zijn, zal de komende jaren wel duidelijk worden. Maar we hopen toch een grotere diversiteit aan plantensoorten in deze zone te krijgen, en om een gunstiger biotoop te creëren voor o.a. Dwergspitsmuis, Bunzing, Braamsluiper, Koevinkje en Citroentje.

Voorjaars- en zomerbeheer op Fort 7

Omdat Fort 7 mee werd aangeduid als habitatrichtlijngebied voor enkele vleermuissoorten is het noodzakelijk dat de nodige voorzieningen worden getroffen om deze diertjes optimale kansen te geven in het fort. Daarom gaan we enkele van de depots langs de smalle weg inrichten voor deze diertjes. Deze horen niet bij het monument en komen er dus voor in aanmerking. Omdat dit werk niet met al te veel volk tegelijkertijd kan worden uitgevoerd, gaan we ook de overige depots leegmaken. Er ligt namelijk nog een heleboel rommel van voormalige huurders in enkele van deze depots. Deze kunnen dan in een latere fase heringericht worden. Als er dan nog tijd en man(vrouw)kracht over is, kunnen we ons bezigen met het recupereren van

bakstenen van het (deels) afgebroken seinhuisje. Deze bakstenen kunnen achteraf gebruikt worden bij restauratiewerken aan het monument.

Deze beheersactiviteit zal doorgaan op **zaterdag 17 en 24 april, telkens van 9 tot 12u.**

Reeds enkel jaren merken we dat het uitgevoerde winterbeheer slechts ten dele effectief is voor het terugdringen van de verruiging. Daarom werd reeds een paar keer geëxperimenteerd met zomermaai beurten op enkele perceeltjes (o.a. het perceeltje aan het "bakkerovontje"). Dit gaf bijzonder mooie resultaten. Daarom hebben we besloten dit ook voor enkele andere percelen te proberen. Deze beheerswerken gaan door op **zaterdag 5 en 12 juni, telkens van 9 tot 12u.**

Resultaten vleermuistelling Fort 7

7 februari 2004

Notulist: Wim Van Deynze

Ingang bommenvrije gang:	1 Snorvleermuis
Droge gracht:	2 Watervleermuis
	3 Snorvleermuis
	1 Franjestaart
	1 Myotis sp.
Caponnières en hoofdfront:	9 Snorvleermuis
	4 Dwergvleermuis
	1 Meervleermuis
Binnenfort :	
Gelijkvloers :	6 Snorvleermuis
	1 Watervleermuis
Doorgang naar vissers:	1 Franjestaart
Totaal:	30 exemplaren

Dwergvleermuis

Soorten:

Snorvleermuis (<i>Myotis mystacinus</i>) :	19
Watervleermuis (<i>Myotis daubentonii</i>) :	3
Franjestaart (<i>Myotis natterei</i>) :	2
Meervleermuis (<i>Myotis dasycneme</i>):	1
<i>Myotis</i> sp. :	1
Dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>):	4

Nieuws uit de Hobokense Polder

Wim Mertens

Eindelijk staat er terug een beetje water in de polder. Uit de peilbuismetingen blijkt echter dat de peilen momenteel, eind februari, nog steeds 20 à 30 cm moeten stijgen om het normale winterpeil te bereiken. Laat het dus maar regenen...

Onze grazers

... of sneeuwen, want de voorbije winter is wel erg zacht geweest. Het is onze grazers nauwelijks aan te zien dat ze het magere seizoen achter de rug hebben. Daar zitten natuurlijk ook de twee extra begrazingsblokken, die wij hen deze winter aanboden, voor iets tussen. In de nieuwe stukken was duidelijk veel voedsel te vinden. Vanaf het moment dat de Koniks en Galloways de terreinen ontdekten, waren ze er enkele weken met geen stokken weg te krijgen. Nu is ook daar alles kaal gevreten, maar geen nood, door de extreem zachte temperaturen groeide het gras reeds begin februari. Tot eind april mogen ze uit deze grotere pot blijven eten, daarna moeten ze zich terug beperken tot hun vertrouwde 20 hectare.

Kijk-Punt

Minder goed nieuws van het Electrabelfonds. Ons project Kijk-Punt werd door de Koning Boudewijn Stichting niet weerhouden voor betoelaging. Dit betekent niet dat we onze plannen voor de aanleg van een voor rolstoelgebruikers toegankelijke observatieplaats aan het Rallegat in de kast steken. We gaan nu eerst een keuze maken uit de drie concepten uitgewerkt door het architectenbureau Import.Export Architecture. Na een bodemstabiliteitsonderzoek moeten we een bouwvergunning aanvragen. Dan volgt eventueel een verdere zoektocht naar de nodige middelen (indien nodig) en de verdere uitwerking van het project. We houden je op de hoogte.

Natuurbeheer

Door de droogte konden we in de herfst en winter op

plaatsen werken die normaal onder water staan. Ons zeskoppige vijftigplussersteam is ondertussen uitgebreid tot zeven. Ze beslisten bovendien om twee keer in plaats van één keer per maand te werken. Er worden dan ook bergen werk verzet, waardoor we volgend jaar een aardige duit kunnen besparen. Daarnaast waren er vanzelfsprekend ook nog de weekendbeheersdagen. Het werk bestaat in het winterseizoen voornamelijk uit het kappen van wilgen, met als doel om lokaal moerasruigtes (rietland, grote zeggenvegetaties, ...) te ontwikkelen.

Het beheerseizoen wordt afgesloten eind maart. We beginnen terug de 23ste juni. Vanaf dan ben je steeds van harte welkom als je zin hebt om een handje toe te steken. Voor het weekendbeheer vind je de gegevens in de activiteitenkalender achteraan in het tijdschrift. Kom je liever tijdens de week, neem dan contact op met Danny Jonckheere of Wim Mertens. (zie colofon).

Waarnemingen

Alweer niet al te veel waarnemingen. Gelukkig dat André VL nog de watervogeltellingen uitvoert. De klassieke tellers (Bert, Danny en Wim) laten het immers afweten. In oktober zaten op de Schelde nauwelijks watervogels, amper 3 eendensoorten met in totaal 105 exemplaren. In november was de situatie iets beter, maar nog steeds ondermaats in vergelijking met andere jaren: 659 watervogels, waaronder 396 Wintertalingen. In december, januari en februari werden een duizendtal watervogels geteld. Veel steltlopers langs de Schelde in december: 130 Bonte Strandlopers en 132 Kieviten. De eerste serieuze aantallen Kuifeend, Tafeleend en Slobeend worden pas in januari genoteerd. Ikzelf zag in de kerstperiode een vrouwtje Goudvink. Met wat geluk kon je de gehele winter Houtsnippen zien. Deze soort overwintert elk jaar met een tiental exemplaren in het gebied, maar heeft een zeer teruggetrokken levenswijze..

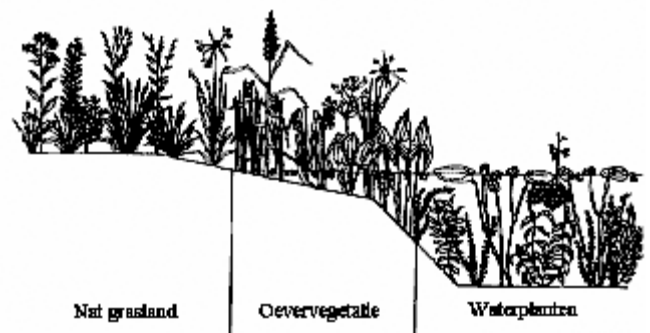
Natuurbeheer in het Broekskot

Tim Vermeiren

Inleiding

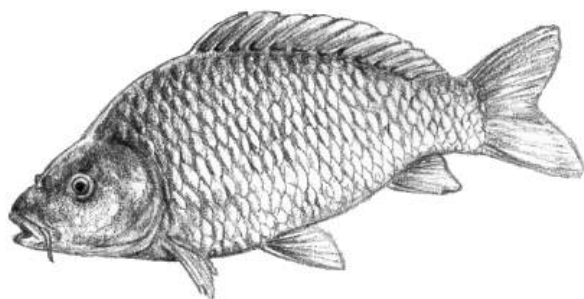
Velen onder u zullen het Broekskot wel kennen als de plas aan de kijkhut in de Hobokense Polder. Dit water is vrij uniek voor de polder daar het zelfs droge zomers doorstaat en zodoende geschikt is voor een vispopulatie. De aanwezigheid van vissen is belangrijk omdat hierdoor bepaalde vogelsoorten aangetrokken worden. O.a. reigers, IJsvogel en Fuut eten jaarlijks vele visjes en zouden niet te zien zijn in een polder zonder Broekskot.

Toch gaat het niet zo heel goed met de plas. Als we eens niet kijken naar de gevleugelde gasten en onze blik richten op de rest van het leven in en rond de plas, komen we snel tot conclusies. Waterplanten en de bijhorende levensgemeenschappen van slakjes, insecten etc. komen nagenoeg niet voor en het water is niet heel helder. Wat is de oorzaak? In vroegere tijden is het Broekskot omringd geweest door een weelderige oevervegetatie, waar zijn al die planten naartoe?

Een plantenrijke oever

Het is hoogstwaarschijnlijk opgegeten, samen met de slakjes en de insecten. De vermoedelijke daders zijn de Karpers, waarvan de plas vol zit.

De Karpers

Karpers in het Broekskot

Deze dieren zijn vroeger gedurende lange tijd uitgezet geweest door hengelaars, zonder medeweten van de Whop, totdat de polder erkend is geworden als natuurreservaat. De Karpers, een van oorsprong Aziatische soort, plant zich niet voor in dieper water, zoals de ringgracht van Fort 8. Het ondiepere, warmere water van het Broekskot is echter beter geschikt en als dus werd het Broekskot in die periode aanzien als kinderkamer om de sportvisserij te voorzien van jonge vis.

De Karpers zoekt zijn voedsel met behulp van zijn reuk- en smaakzintuigen. Het reukzintuig vertelt de vis op welke plaatsen voedsel te vinden is. Met zijn uitstulpbare, onderstandige bek zuigt hij steeds een hap bodemmateriaal op. Vervolgens proeft hij met zijn smaakzintuig of er ook eetbare bestanddelen in zitten. Dit zintuig wordt gevormd door een groot aantal zogenaamde "smaakknoppen", die zich op de vier draden aan de bek, op de lippen, maar ook in de bek en in de keelholte bevinden. Niet eetbare restanten spuwt de Karpers weer uit of worden via de kieuwen weer naar buiten geblazen. Dat opzuigen en weer uitspuwen van bodemmateriaal heeft tot gevolg dat het water op die plaatsen troebel wordt. In een water waarin veel Karpers rondzwemmen, kan zelfs zoveel vertroebeling optreden dat het zonlicht niet ver in het water kan doordringen en de groei van waterplanten erdoor wordt afgeremd. Doordat de waterplanten dan achteruitgaan en verdwijnen, moeten vissen die gesteld zijn op helder water, zoals de Snoek en de Ruisvoorn, ook het veld ruimen.

De huidige toestand in het Broekskot

Vanuit natuuroogpunt is een karpervijver niet interessant daar Karpers zeer algemeen voorkomen, terwijl een heleboel inheemse vissoorten véél zeldzamer geworden zijn. En

niet alleen vissen, maar ook een heleboel zeldzame soorten oever- en waterplanten, wormen, slakken en insecten komen enkel voor in helder water.

Uitzetten van Snoek

In Nederland heeft men reeds geëxperimenteerd met het afvangen van witvis (Karpers, Brasem, Voorn) en het nadien uitzetten van roofvissen (Snoek, Snoekbaars, Baars) om de helderheid van plassen te herstellen. 'Actief biologisch beheer' noemt men dat. Zo werden de eerste Snoeken reeds in 1989 uitgezet in de Binnenschelde om de witvispopulatie te onderdrukken.

De reden om Snoek uit te zetten spreekt voor zich. Zij zijn de grootste zoetwaterroofvissen in onze streken en vooral tijdens hun jeugdfase jagen ze zeer frequent omdat ze dan veel voedsel nodig hebben om hun snelle lichaamsgroei te kunnen onderhouden. Het zijn jagers die zeer sterk afhankelijk zijn van helder water om hun prooi goed te kunnen zien en op zichzelf dragen zij niet bij tot watervertroebeling (in tegenstelling tot Snoekbaars).

De Snoek

Toekomstig beheer

Na de lage waterstanden van vorige zomer is het aantal Karpers tijdelijk afgenomen in het Broekskot en daarom wil de beheersploeg van deze situatie profiteren om in dit voorjaar een eerste maal een 20-tal jonge Snoekjes uit te zetten. Zij zullen een bijdrage leveren naar een evenwichtiger visstand met een kleine karperspopulatie en hopelijk misschien zelf tot voortplanting overgaan, zodat het Broekskot definitief kan herstellen.

Let wel, normaal gezien is het verboden dieren uit te zetten in een erkend natuurreservaat! Voor deze beheersmaatregel wordt echter een uitzondering voorzien. De visjes komen ook van een erkend kweekcentrum (IBW), zodat we zeker zijn dat het genetisch materiaal van de Snoekjes in orde is.

Besluit

Misschien kan iedereen de komende jaren getuige zijn van een ingrijpende vegetatieverandering van het Broekskot met alle consequenties naar insecten en vogels, maar misschien ook niet. De resultaten van een 'actief biologisch beheer' zijn niet altijd even spectaculair. Hoe dan ook, zal de soortensamenstelling van de vissen veranderen en kunnen we uitgaan van een toekomstig stabiel viswater.

Bronnen

<http://www.shallowlakes.net/platform-ehm/maatregel/vis-minder.html>

<http://www.ibw.vlaanderen.be/>

Planten in de Hobokense Polder

Wim Mertens

In 2003 ontdekten we weer 7 nieuwe plantensoorten in de Hobokense Polder, nl. Pluimzegge (*Carex paniculata*), Gele Kornoelje (*Cornus mas*), Dolle Kervel (*Chaerophyllum temulum*), Klimopereprijs (*Veronica hederifolia*), Ruw Walstro (*Galium uliginosum*), Gele Plomp (*Nuphar lutea*) en Wilde Liguster (*Ligustrum vulgare*).

In maart, tijdens beheerswerkzaamheden nabij de picknickwei in Polderbos, vonden we een polvormige zegge met afgeronde bladscheden, de Pluimzegge. De plant staat hier tussen Riet en Pitrus in een wilgenbroekbos dat in winter en lente langdurig onder water staat, maar in de zomer uitdroogt. Pluimzegge is een typische soort voor watervegetaties met matig voedselrijk, zoet water en voor struwelen en bossen op natte, matig voedselrijke bodem. Door grote pollen of zelfs zuilen (tot 1.5 m hoog!) te vormen is deze zegge in staat om grote waterstandswisselingen het hoofd te bieden en draagt ze bij aan het verlandingsproces. Het is de vijftiende zeggensoort die in de Hobokense Polder wordt waargenomen.

Niet ver daar vandaan vonden we in dezelfde periode de Gele Kornoelje in bloei. De gele bloemen verschijnen voor de bladeren. Deze wel inheemse, maar niet streekeigen soort wordt veel aangeplant, ondermeer op de bermen van de Antwerpse ring. Van nature komt zij voor in de kalkstreken in het oosten en zuiden van België, waar zij in bossen en struwelen op voedselarme tot matig voedselrijke bodem groeit (1). De plant zou zich bij ons moeilijk spontaan verspreiden (via vogels die de bessen eten). Het is onduidelijk of dat hier wel het geval is of dat de soort ooit werd aangeplant. Nog in Polderbos, meer bepaald in het Nieuwe zandweel, troffen we in mei Gele Plomp aan. Deze plant met grote drijvende bladeren zoals de Waterlelie, maar met gele bloemen, groeit in voedselrijk, stilstaand water (1). Hoogstwaarschijnlijk is deze plant 'ontsnapt' uit een tuinvijvertje in de buurt. Nieuwsgierig hoe zij reageert op de overmaat aan Karpers op deze plas.

Tussen het gele wandelpad en een maaiveldje ontdekten we een soort die we al langer hadden verwacht, Dolle Kervel. Het ligt aan ons! De soort komt er zeker reeds enkel jaren voor gezien de meerdere vierkante meters die zij bedekte. Deze schermbloemige ruigte- en bosrandsoort van (matig) voedselrijke bodems (1) lijkt op het eerste zicht sterk op Fluitekruid. Dolle Kervel bloeit echter later in het voorjaar en de stengels en bladstelen zijn paarsrood gevlekt. De naam wijst op een vermeende giftigheid (2).

Klimopereprijs werd aangetroffen in een kort gevreten Japanse Duizendknoopvegetatie in het begrazingsraster. Het is een tenger plantje met kleine roze bloempjes. Gezien hier

reeds meerdere tientallen exemplaren voorkwamen, zou het wel eens kunnen dat deze soort reeds aanwezig was op het moment dat de Duizendknoop nog niet werd begraasd.

Weinig soorten kunnen groeien onder de Japanse Schaduw. Eén van de enige soorten die dat in de Hobokense Polder wel kan, is de voorjaarsbloeiër Gewone Vogelmelk. Klimopereprijs is een pioniersoort van kale bodems, zowel in akkers als in loofbossen. De bodem is vochtig tot droog en matig voedselrijk (1).

Ruw Walstro groeit in de hooilanden van de voormalige volkstuintjes aan de oude spoorweg. Zoals bij alle walstrosoorten staan de bladeren in kransen, in dit geval meestal met 6 of 7 bijeen. Ook de pluimvormige bloeiwijze met kleine witte bloempjes is typisch voor vele walstrosoorten. Omlaag gerichte stekelhaartjes op de stengels verklaren de naam. Het stekelpuntje op de bladeren vormt het verschil met Moeraswalstro, dat op gelijkaardige plaatsen aan te treffen is. Ruw Walstro is een kensoort van de plantengemeenschap 'Pijpestrootjes-orde', welke de blauwgraslanden en de dottergraslanden omvat, kortom hooilanden op natte, voedselarme tot matig voedselrijke standplaatsen. Het is een erg gevoelige soort, zowel voor ontwatering als bemesting. In verspreidingspatroon stemt ze in Nederland sterk overeen met Gevleugeld Hertshooi, welke vorig jaar in het hooiland aan de andere kant van de oude spoorweg werd ontdekt.

De Japanse Haagliguster (*Ligustrum ovalifolium*) stond reeds op onze plantenlijst. In december bleek bij nader inzien ook de inheemse Wilde Liguster in de Hobokense Polder voor te komen. De Wilde verschilt van zijn Japanse neef door langere en smallere, vroeger afvallende bladeren,

een kortere kroonbuis en behaarde jonge twijgen (5). De sterke weezoete geur van hun nectar lokt zeer veel vliegen, bijen, kevers en vlinders (o.a. Bruine Eikenpage (*Nordmannia ilicis*) en Ligusterpijlstaart (*Sphinx ligustri*). De Wilde Liguster is onder de inheemse struiken een kalkindicator bij uitstek (5). Hij komt voornamelijk voor in bossen en struwelen op droge, voedselarme, basische (= kalkrijke) bodem.

Pluimzegge

Ruw Walstro

Pastinaak

In 2003 werden ook enkele verdwenen gewaande soorten terug gevonden. Zandzegge (*Carex arenaria*), Strandkweek (*Elymus athericus*) en Pastinaak (*Pastinaca sativa*) stonden wel op de plantenlijst, maar werden na 1994 niet meer waargenomen. Zandzegge (één van de vijftien!) is een soort van voedselarme zandgronden, een typische soort van duinen (zowel kust als binnenlandse) (2). In de polder groeit deze zegge in het hooiland aan de toegang Polderstad, waarin ook andere typische soorten droge zandgrondsoorten groeien, zoals Hazepootje (*Trifolium arvense*) en Gewone Rolklaver (*Lotus corniculatus*). Strandkweek, een grijsblauwig gras, is een plant van aanspoelgordels in zout en brak milieu op strand en dijken. Wat zij komt zoeken op de oever van de Grote leigracht is ons niet duidelijk. De eetbare Pastinaak staat op de grens van de Hobokense Polder in de schaduw van de Krugerbrug. Deze soort, welke ook gesmaakt wordt door de rupsen van de Koninginnepage (*Papilio machaon*), kende de laatste jaren een sterke uitbreiding op de bermen van de Antwerpse ring.

Hazepootje

Kleine Leeuwentand (*Leontodon saxatilis*) werd na 1994 één keer waargenomen. In het najaar van 2003 bleek deze composiet massaal voor te komen in de droge graslanden van het begrazingsraster en op het hooiland langs de Castrol. Vier van de elf bovenvermelde soorten zijn teruggevonden in beheerde vegetaties. Ruw Walstro, Zandzegge en Kleine Leeuwentand in hooilanden, deze laatste ook in het begrazingsraster evenals Klimopereprijs. De zeven andere soorten bevonden zich in niet beheerde vegetaties (struwelen). Hieruit blijkt het belang van de ecologische variatie die we met het natuurbeheer nastreven.

Kleine Leeuwentand

- (1) Ecotopenssysteem van Nederland en Vlaanderen. (<http://www.synbiosys.alterra.nl/ecotopen>)
 (2) Weeda, E.J., Westra, R., Westra, Ch., Westra, T. (1994) Nederlandse Ecologische Flora, Wilde Planten en hun relaties 5.
 (3) Weeda, E.J., Westra, R., Westra, Ch., Westra, T. (1987) Nederlandse Ecologische Flora, Wilde Planten en hun relaties 2.
 (4) Schaminée, J.H.J., Stortelder, A.H.F., Weed, E.J. (1996) De Vegetatie van Nederland. Deel 3: Plantengemeenschappen van graslanden, zomen en droge heiden.
 (5) Weeda, E.J., Westra, R., Westra, Ch., Westra, T. (1988) Nederlandse Ecologische Flora, Wilde Planten en hun relaties 3.

Paddenoverzetactie 2004

Onze paddenoverzetters hebben in februari aan de Hobokense Polder al zinvol werk geleverd.

Vooral tijdens de week van 2 tot 8 februari konden zij heel wat amfibietjes redden van een gewisse dood. Maar dan is het wel stil gevallen. Het aanvankelijk zachte weer en dan de plotse koude van de rest van de februari-maand zijn daar natuurlijk niet vreemd aan.

Alicht mogen we in de loop van maart nog een opflakking verwachten.

Op 6 maart waren volgende hoeveelheden overgezet:

Padden:	45
Kikkers:	6
Salamanders:	4

Door de “rapers van dienst” werden ook 9 dode padden en kikkers geteld.

Meer info en een overzicht van de volledige periode in het julinumnummer van rAntGroen.

Leuk berichtje:

In het Antwerpse EHA! of Ecohuis loopt vanaf 24 april een fototentoonstelling met als thema “Wildernissen” waarbij vooral de natuur in de stad en de mensen die er mee te maken hebben, worden uitgebeeld. 50 natuurfoto's i.s.m. BVNF, waarbij ook uit onze Natuurpuntafdeling een “paddenoverzetster” zal vereeuwigd worden en kan bewonderd worden op de tentoonstelling. Allen daarheen !!!!!

Gewijzigde plantendelen

Herman Snoeck

Elk plantendeel (stengel, blad, wortel) heeft een functie. Soms kan een van die delen een bijkomende of een andere functie hebben. Meestal is dan ook de vorm van dat plantendeel gewijzigd.

GEWIJZIGDE STENGELS

Normale functie

Stengels groeien omhoog. Ze zijn geled en kunnen op elke knoop (= scheiding tussen twee leden) eerst knoppen, later bladeren en bloemen, nog later vruchten met/of zaden dragen. Het water met opgeloste bodemzouten en met de in de bladeren gevormde voedingsstoffen wordt doorheen de stengel naar alle delen van de plant gevoerd.

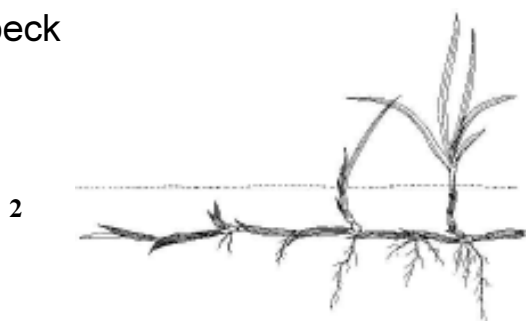
Uitlopers

De plant vormt horizontaal over de grond groeiende stengels bv. Maarts Viooltje (*Viola odorata*). Op de knopen groeien adventieve bijwortels uit en okselknoppen die het ontstaan geven aan nieuwe plantjes. Het is een veel voorkomend geval van vegetatieve vermenigvuldiging. Bij sommige planten groeien de uitlopers ook ondergronds. Zie vorig artikel.

Wortelstokken (rizomen)

De hoofdstengel van de plant groeit onder de grond, horizontaal, schuin of zelfs verticaal. Hij groeit aan de toppen van de stengel en de ondergrondse zijscheuten verder, het achtereinde sterft af (= vegetatieve vermenigvuldiging). De bladeren zijn gereduceerd tot kleine schubben, zonder bladgroen. Op de knopen groeien bijwortels en okselknoppen. In de winter is er reservevoedsel in opgeslagen. Uit de okselknoppen groeien boven de grond normale bebladerde stengels of bladeren, waarop eventueel sporen (paardenstaarten, varens) of vruchten met zaden gevormd. Tegen de winter sterven ze af. Bv.: Gele Lis (*Iris pseudacorus*), Lelietje-Van-Dalen (*Convallaria majalis*), Klein Hoefblad (*Tussilago farfara*), Groot Hoefblad (*Petasites hybridus*) (1), Zandzegge (*Carex arenaria*) (2).

De wortelstok van de Heggenrank (*Bryonia dioica*) is erg dik.

Stengelknollen

Het zijn verdikte stengels waar het reservevoedsel van de plant in opgeslagen wordt.

Bovengrondse stengelknollen:
Koolrabi (3), Knolbegonia.

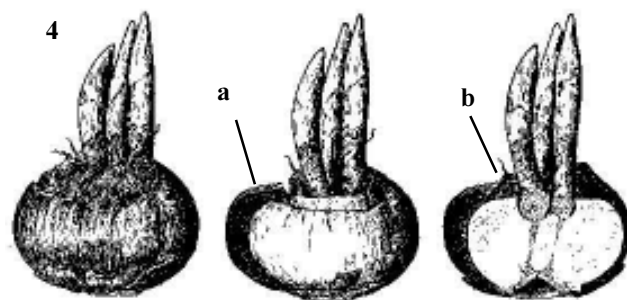

Ondergrondse stengelknollen.

De aardappel ontstaat aan het uiteinde van een ondergrondse uitloper. De ogen zijn okselknoppen, die uitlopen en bovengronds nieuwe aardappelplanten geven.

De jonge aardappelplanten worden bovengronds aangeaard, waardoor de okselknoppen i.p.v. tot stengels met bladeren, uitgroeien tot nieuwe ondergrondse uitlopers waaraan dan weer aardappelknollen ontstaan.

Bij de gekweekte Gladiool (*Gladiolus*), de Herfsttijloos (*Colchicum autumnale*), en de Krokus (*Crocus* spp.) (4) zijn de knollen omgeven door vliezige oude bladscheden (4a). De nieuwe knollen worden gevormd uit knoppen boven op de oude knol, die uitgezogen wordt. Het voedsel wordt opgestapeld in de onderste korte stengelgedeelten (4b).

Bolschijven

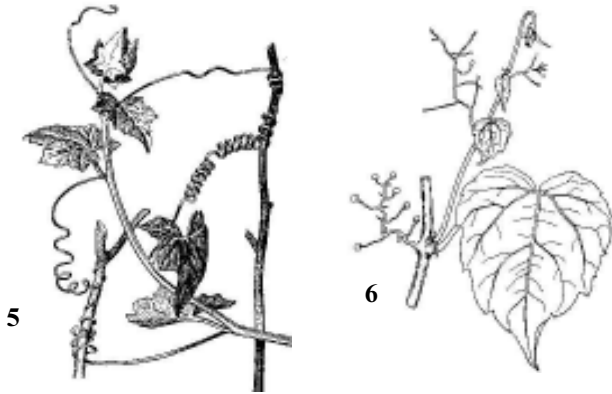
Bij bollen (Ajuin, Tulp, Narcis, Hyacint) is de stengel gereduceerd tot een platte bolschijf of bolstoel (18a). De wortels zijn bijwortels. Het reservevoedsel zit in de verdikte rokken. Uit de okselknoppen (klisters - 18b) groeien de nieuwe bollen. Ook Venkel en Prei hebben een bolschijf

Stengels als waterreservoir

In de tropische en subtropische streken zijn er stamsucculenten bij de cactussen, sommige Euphorbiasoorten en Asclepiadaceae.

Stengelranken

De stengelranken krullen op als ze met iets in aanraking komen. Ze krullen er ook rond zodat de plant blijft hangen en zo omhoog kan groeien bv. Wijnstok (*Vitis* spp.), Heggenrank (*Bryonia dioica*) (5), Komkommer, Augurk, Meloen, Kalebas.

Bij de Driebladige Wingerd (*Parthenocissus tricuspidata*) zitten aan de takken hechtschijfjes (6).

Takdoornen

O.m. Meidoorn (*Crataegus* spp.) (7), Sleedoorn (*Prunus spinosa*), Duindoorn (*Hippophae rhamnoides*), Gaspeldoorn (*Ulex europaeus*), Wilde Peer (*Pyrus pyraster*) hebben korte takjes waarvan het uiteinde scherp is. Takdoornen ontstaan uit okselknoppen en kunnen bladeren en bloemen dragen.

Cladodiën

Dat zijn groene stengels die de functie van de bladeren overnemen maar ze kunnen tevens bloemen en vruchten dragen. De bladeren zijn gereduceerd tot doornen (bv. Schijfcaactus - *Opuntia* spp.) (24), of ze zijn erg klein en weinig in aantal (bv. bij Brem) of ontbreken (bv. Asperge - *Asparagus officinalis*).

Ook in de gevleugelde groene stengels van Smeewortel (*Symphytum* spp.) en van verscheidene lathyrussoorten (*Lathyrus* spp.) (8) gebeurt er fotosynthese.

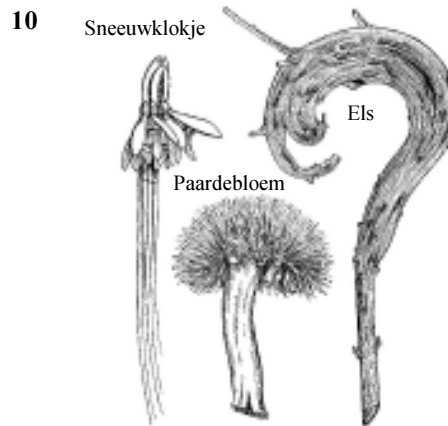

Bij de Stekelige Muizedoorn (*Ruscus aculeatus*) gelijken de zijstengels zelfs op blaadjes (9). De bloempjes bloeien midden op dat 'blad' zodat hier waarschijnlijk een knoop ligt.

Fasciatie

Af en toe groeit er bij een enkele plant van sommige soorten een stengel of tak die lijkt te bestaan uit meerdere bandvormig vergroeide stengels (10). Soms gebeurt hetzelfde met een bloemsteel met bloem. Dit is een echte vervorming, zonder aanwijsbaar voordeel voor de plant.

GEWIJZIGDE BLADEREN

Normale functie

In de groene bladeren gebeurt de fotosynthese. Hierbij worden uit koolstofdioxide (uit de lucht) en water (uit de bodem) sachariden gevormd als voedsel voor de plant. Hiervoor is lichtenergie nodig, dat door het bladgroen opgenomen wordt. Bij deze reactie ontstaat ook zuurstofgas.

Steunblaadjes

Kleine bladeren aan de voet van een bladsteel (11*) met meestal een andere vorm dan de gewone bladeren.

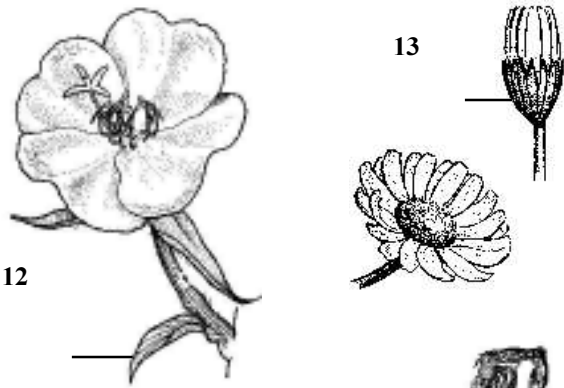
11

Meidoorn

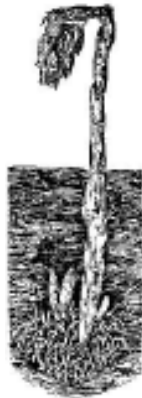
Schutbladeren

Deze bladeren dragen in hun oksel een bloem (12) of een bloemgestel (21*). De omwindselblaadjes (13) van een bloemhoofdje zijn ook schutblaadjes.

Schubben

Gewijzigde bladeren (meestal enkel de bladschede) op wortelstokken, stengelknollen en op de stengels van parasiterende planten bv. Paarse Schubwortel (*Lathraea clandestina*), Stofzaad (*Monotropa hypopitys*) (14).

14

Knopschubben

Dit zijn gewijzigde bladscheden, die dicht bij elkaar rond de stengel gerangschikt staan maar wel volgens de normale bladstand van die plant. Bij enkele planten (o.m. Esdoorn, Roos, Paardekastanje en ribes) is soms duidelijk de overgang te zien: sommige knopschubben dragen nog kleine bladschijfjes (15).

Roos: ontluikende bladknop

15

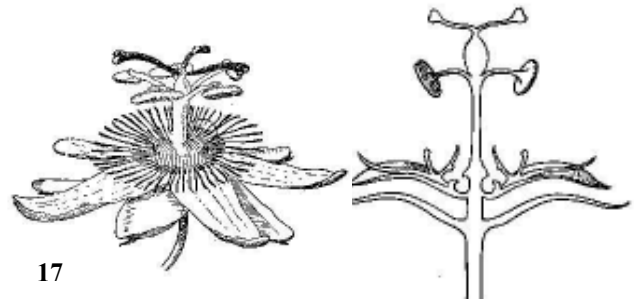
Bloembladen

Alle delen van een bloem (ook meeldraden en stamper) zijn vervormde bladeren. Net zoals de bladeren groeit een bloem ook uit een knop, uit een gemengde knop ontluiken tegelijk bladeren en bloemen. De kelkbladen van een Roos hebben nog duidelijk de structuur van een blad (16a). Bij de Tulp staat soms een van de bloemdekbladen lager op de bloemstengel ingeplant en het onderste gedeelte ervan is nog groen.

16

De bloembodem is een zeer kort stukje stengel, waarop de bloemdelen in kranen gerangschikt staan. Bij de Passiebloem zijn de afzonderlijke kranen nog duidelijk te zien (17).

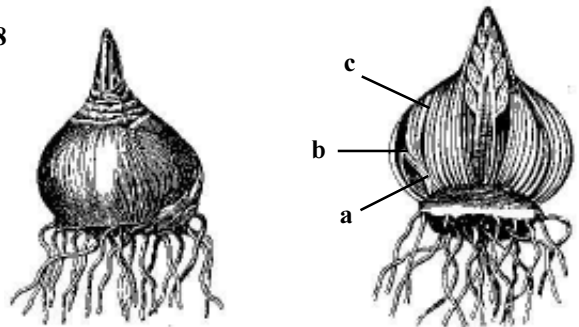

17

Bladeren als voedselstapelplaats

De rokken van een bol van de tulp, de Wilde Narcis (*Narcissus pseudonarcissus*), het Sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis*), de kamerplant Amaryllis (*Hippeastrum* spp.) en de Wilde Hyacint (*Hyacinthoides non-scripta*) (18c) zijn verdikte bladscheden gevuld met reservevoedsel. Ook knoflookteentjes (*Allium sativum*) zijn bolletjes. Venkel (*Foeniculum vulgare*) is twee- of meerjarig en overwintert met reservevoedsel in verdikte bladscheden

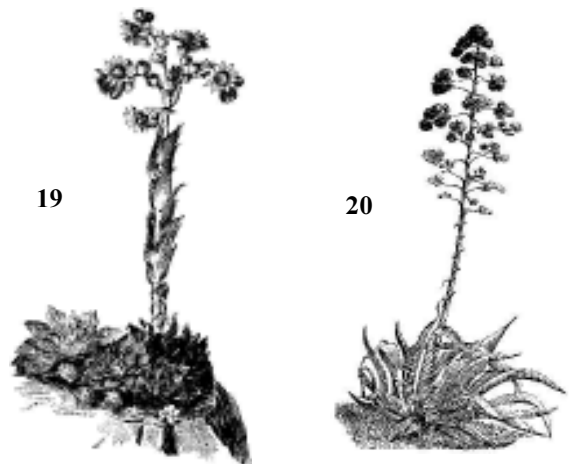
18

Bladeren als waterreservoir

Bij de bladsucculenten zijn de bladeren gezwollen en bevatten veel water o.m. Muurpeper (*Sedum acre*), Tripmadam (*Sedum rupestre*), Hemelsleutel (*Sedum telephium*), Donderblad (*Sempervivum tectorum*) (19) en diverse sierplanten (*Agave* - (20), *Crassula*, *Aloë*).

19

20

Errata bij rAntGroen 9:

In het artikel 'De vegetatieve vermenigvuldiging...' staan twee fouten.

1. Afbeelding 1 is niet de Sleutelbloem, maar de Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*)

2. Pagina 27, 2de kolom, 9de zin: de Brede Waterpest is tweehuizig, niet tweeslachtig (wel eenslachtig dus).

Dieren in onze omgeving: periode 16 nov.- 15 feb.

Stuur uw waarnemingen, gedaan tussen 16 februari en 15 mei 2004, naar Johan Baetens (zie colofon). Minimaal dient u te melden: datum, soort, aantal, plaats en waarnemer(s). Eventueel breidt u deze info uit met sekse, adult of juveniel of andere bijzonderheden zoals zitplaats of vluchtrichting.

Antwerpen

Kennedytunnel:

Torenvalk: 1 (K.M. 25/11)
Kievit: > 10 (K.M. 25/11)
Staartmees: > 10 (K.M. 16/12)

Jeugdherberg:

Canadese Gans: 16 trek
(K.M. 01/12)
Sperwer: 1 (K.M. 17/12)
Meerkoet: 1 (K.M. 17/12)
Staartmees: 1 (K.M. 17/12)
Wilde Eend: 1 (K.M. 17/12)

Jan de Voslei:

Houtduif: > 100 (K.M. 03/12)
Sperwer: 1 vrouwtje (K.M. 03/12)
Kokmeeuw: > 100 (K.M. 03/12)
Bruine Rat: 1 (K.M. 03/12)

Wilrijk

Fort 7:

Nachtvlinder (*Erannis defoliaria*)
(T.V. 25/11)
Sijjsje: 15 (U.C. 16/12)
Boomklever: 1 (U.C. 20/12)
IJsvogel: (U.C. 20/12)
Bosuil: 1 roepend (I., W. en S.V.H.
02/12, 03/12 en 11/02)
Aalscholver: 1 (I., W. en S.V.H. 02/01)

Legerstraat:

Kleine Bonte Specht: 1 (I., W. en
S.V.H. 23/11)
Vuurgoudhaantje: 1 (I., W. en
S.V.H. 23/11)
Staartmees: 1 (I., W. en S.V.H. 22/11)
IJsvogel: 1 (I., W. en S.V.H.
23 en 24/12)
Matkopmees: 2 (I., W. en S.V.H.
09/01)
Putter: 2 (I., W. en S.V.H. 22/01)
Zanglijster: 1 zingend (I., W. en
S.V.H. 27/01)

Ruca:

Buizerd: 2 (K.M. 18/11)
UA - Campus Drie Eycken
Eekhoorn: 2 (T.I.V. 16/02)

Edegem

Ingenieur Haesaertsiaan:

Sperwer: in tuin, Spreeuw gevangen
(I.S. 2/12)

Waarnemers:

Ivo Schiltz (I.S.), Johan Herreman (J.H.), Toon Verbruggen (T.V.), Koen Maes (K.M.), Ivo Van Haevermaet (I.V.H.), Walter Van Haevermaet (W.V.H.), Sarah Van Haevermaet (S.V.H.), Tim Vermeiren (T.I.V.), Urbain Cautereels (U.C)

Meerdere van deze observaties werden gedaan in de tuinen van de waarnemers. Zo zie je maar, als je jouw tuin een beetje natuurvriendelijk inricht, kan je er bijzonder leuke waarnemingen doen.

Aartselaar

Cleydaelhof

Roerdomp: (J.H. 29/11)
della Faillelaan:
Sperwer: 1 (K.M. 08/12)
Staartmees: > 10 (K.M. 08/12)
Groene Specht: 1 (K.M. 08/12)

Sperwer verorbert Spreeuw in Edegem

Zwavelzwam (*Laetiporus sulphureus*)

Catherine Vandercruyssen

Deze mooie eenjarige "zwavelgele" paddestoel groeit dakpansgewijs op een wilg ergens in onze afdeling. Zijn mycelium, het eigenlijk organisme van de paddestoel, groeit in de stam van de levende wilg waar het zijn voedsel vindt. Je hebt het dus goed begrepen, mooie paddestoel maar arme boom. De Zwavelzwam is een parasiet en leeft ten koste van zijn gastheer. Hij breekt de cellulose van de boom af en veroorzaakt zo bruinrot of kubiek rot. Eenmaal de boom gestorven, zal zijn houtstructuur droge, kubusvormige bruine blokjes vertonen die verbrokkelen. Ondertussen genieten wij van de prachtige verschijning van zijn vruchtlichaam, zo mooi dat we hem zijn parasitisme echt niet kwalijk kunnen nemen. Trouwens in de natuur is alles een kwestie van eten en gegeten worden. Wat wij zien is dus enkel de vrucht van de paddestoel. Hem aftrekken zou de boom geenszins redden, het mycelium zit binnen de stam.

Let op de helder dooiergele tot oranje fluwelen bovenzijde. De lichtgele afronding is zijn groeiwand. Hij behoort tot de familie van Polyporaceae of Gaatjeszwamachtigen met

citroengele buisjes aan de onderkant. Moest je hem tussen je vingers kunnen nemen, zou je bij jonge exemplaren een week saprijk vlees voelen, oude exemplaren worden wit en brokkelig als geitenkaas. Hij groeit hoofdzakelijk op stammen van loofbomen, vaak laanbomen. We zien hem op eik, kers, kastanje, wilg.

Zwavelzwam

Startvergadering Databank vogelwaarnemingen

Woensdag 21 april 2004, 20.00 u

Sinds enkele maanden wordt er bij Natuurpunt hard gewerkt aan een databank vogelwaarnemingen, die via het internet raadpleegbaar zal zijn.

Er wordt gewerkt in werkgroepen, die voor een bepaalde regio (in ons geval valt dit samen met de afdeling) alle waarnemingen verzamelen en ingeven in de databank. De werkgroepen bestaan uit waarnemers en één of enkele lokale coördinatoren. Deze laatsten zijn verantwoordelijk voor het beheer van de waarnemers en de gebieden in de databank.

Op de startvergadering zullen we ons in eerste instantie buigen over de **stafkaarten van onze afdeling** om daar de gebieden waar interessante vogels zijn, waar te nemen of aan te duiden.

Elk gebied kan, indien gewenst, nog onderverdeeld worden in zones (vb. waterpartijen). Zowel gebieden als zones worden achteraf gedigitaliseerd en ingebracht in de databank. Voor elk gebied en zone moeten er namen (of codes) worden bedacht. In de tweede plaats **hebben we waarnemers nodig**. Deze krijgen een login-naam en een paswoord, waardoor zij in staat zullen zijn hun waarnemingen rechtstreeks in de databank in te geven.

De startvergadering gaat door op woensdag 21 april, om 20.00 u in het **infolokaal "De IJsvogel"** in Fort 7, Legerstraat 40 Wilrijk.

Fort 7. Alle vogelwaarnemers en andere geïnteresseerden zijn meer dan welkom !!! Voor meer info, contacteer Johan Baetens, tel. 03/281 78 59, e-mail: johan.baetens@yucom.be

Startvergadering Insectenwerkgroep

Dinsdag 13 april 2004, 20.00 u

We gaan opnieuw van start met de insectenwerkgroep. Op deze startvergadering zal nagedacht worden over de vorm van de werkgroep. Op het einde van de vergadering hopen we over volgende aspecten een beslissing te hebben genomen:

- welke aspecten van de insectenwereld wensen we te bestuderen ?
 - * welke soortengroepen (vb. Libellen, Dagvlinders,...) willen we in eerste instantie bestuderen ?
 - * bestuderen we gedrag en ecologie van soorten ?

- * bestuderen we de verspreiding van soorten in onze afdeling ?

- welke gebieden in onze afdeling zijn de moeite om te bestuderen ?

- wanneer gaan we op tocht ?

Alle geïnteresseerden en ideeën zijn meer dan welkom !!! De startvergadering gaat door om 20.00 u in het **infolokaal "De IJsvogel"** in Fort 7, Legerstraat 40 Wilrijk. Voor meer info, contacteer Johan Baetens, tel. 03/281 78 59, e-mail: johan.baetens@yucom.be

Een boeiende infobijeenkomst die onze hele afdeling aanbelangt ! STADSRANDBOS(SEN) TEN ZUIDEN VAN ANTWERPEN

Open Milieuraad Aartselaar - Dinsdag 11 mei 2004

Aartselaar, Boechout, Borsbeek, Deurne, Edegem, Hemiksem, Hoboken, Hove, Kontich, Lint, Mortsels, Schelle, Wilrijk, Wijnegem, Wommelgem

AMINAL Afdeling Bos & Groen, de administratie bevoegd voor het bosbeleid in Vlaanderen en de Provincie Antwerpen hebben besloten de handen in elkaar te slaan om de bosproblematiek ten zuiden van Antwerpen aan te pakken. Hiervoor hebben zij een studie laten opmaken voor het uitzoeken van een of meerdere geschikte locaties voor de ontwikkeling van een stadsrandbos. Tijdens het eerste deel van de avond komt dit uitgebreid aan bod. Het tweede gedeelte van de avond zal specifiek handelen over de Aartselaarse Reukens, waarin o.a. het gebied Oeyvaersbos dat Natuurpunt Zuidrand Antwerpen in beheer heeft, gelegen is.

PROGRAMMA

- 20.00 u Welkom door Johan Peymen
Voorzitter Milieuraad Aartselaar
- 20.10 u Stadsrandbos(sen) ten zuiden van Antwerpen
 - * Resultaten van de studie.
Jeroen Nachtergaele, AMINAL,
Afdeling Bos en Groen, hoofdbestuur

- * Implementatie op het terrein.
Ilse Pauwels, Provincie Antwerpen,
Departement Leefmilieu

21.10 u De Reukens als aanvulling op stadsrandbos
Marc van den Abeelen, Burgemeester van Aartselaar

21.30 u Vragenronde

21.50 u Slotwoord door Johan Peymen

Voorzitter Milieuraad Aartselaar

22.00 u Receptie door de milieuraad van Aartselaar

U bent welkom op DINSDAG 11 MEI 2004 om 20.00 uur in het **Cultureel Centrum 't Aambeeld, della Faillelaan Aartselaar**

Meer info over deze bijeenkomst kan u verkrijgen bij de Milieuraadsafgevaardigde van onze Natuurpuntafdeling: Luk Smets, 03/289 73 66 - luk.smets@pandora.be of bij de Milieuraadvoorzitter: Johan Peymen, 03/877 61 50 - johan.peymen@instnat.be

NATUURWAARNEMINGEN 2003 VUILE PLAS

Armand Cuypers

Als aanvulling op mijn verslag van "3 jaar natuurwaarnemingen (2000 - 2002)" dat vorig jaar in het afdelingsblad verscheen, leest u nu de bijzonderste waarnemingen van de 28 bezoeken die ik in 2003 aan de "Vuile Plas" bracht.

I. DIEREN

A. Vogels

Dit jaar : 57 soorten.

Nieuw: Wulp, Kramsvogel, Grote Lijster, Vuurgoudhaan, Bonte Vliegenvanger

Laatste 4 jaar : 72 soorten.

- Buizerd: is het hele jaar door aanwezig. Op 7 maart: 9 ex. samen op trek boven gebied.
- Torenvalk : geen broedgeval dit jaar daar door storm de oude nestbak, gehangen aan de eenzame eik midden de weiden op een 200 meter van de Edegemse Beek, naar beneden gevallen is.
- Sperwer: vier losse observaties (waarschijnlijk te voedselarm)
- Scholekster: enkele waarnemingen van 2 of 1 ex. op de Edegemse weilanden naast "Vuile Plas"
- Kievit: enkele broedgevallen Edegemse weiden
- Wulp: op 1 januari 5 à 10 ex. op Edegemse weiden
- Witgat: 1 waarneming in plas midden gebied
- Houtsnip: 1 waarneming op 23 februari
- Watersnip: elk jaar enkele ex. in plassen
- Grote Bonte Specht: regelmatige broedvogel
- Groene Specht: bijna elke keer te zien of te horen
- Grote Gele Kwikstaart: In winterperiode soms langs Edegemse Beek
- Blauwborst: broedvogel; soms 2 afzonderlijke ex. - waargenomen van 8 april tot 29 april
- Zwarte Roodstaart: weer enkele keren op dak van Baddenbroekse hoeven
- Fitis: dit jaar max. 3 zangposten
- Tjiftjaf: meer dan 20 zangplaatsen!
- Zwartkop: op 21 april meer dan 10 zangposten
- Tuinfluiter: 2 zangplaatsen op 29 april
- Grasmus: slechts 1 zangpost langs E19 zijde
- Vuurgoudhaan: 1 ex. op 13 maart
- Goudhaan : 1 ex. op 25 januari
- Bonte Vliegenvanger : op 15 april kreeg Terry Coppens deze doortrekker in het vizier

- Staartmees: tot meer dan 10 ex. in groep (winter)
- Boomkruiper: op Canadapopulieren langs Edegemse Beek
- Rietgors: enkele waarnemingen
- Sijs: tot meer dan 20 ex. in groep (winter)

Sijsjes

B. Zoogdieren

- Haas
- Konijn
- Vleermuis spec. (op 13 april !)

C. Libellen

Dit jaar slechts 4 soorten waargenomen: Gewone Pantserjuffer, Paardenbijter, Bloedrode en Bruinrode Heidelibel. Door de grote hitte van deze zomer waren de ondiepe plassen vlug uitgedroogd.

D. Vlinders

Slechts een 11-tal soorten in 2003.

II. ZWAMMEN

2003 was door de grote droogte een heel slecht paddestoelenjaar. Dank zij de goede samenwerking met Lydia Peeters zijn er van het gebied tussen 11/9 en 23/10 toch 26 soorten gedetermineerd. Op 2 oktober waren de prachtige Vliegezwammen op hun hoogtepunt. Op de zanderige gronden van het zuidelijk gedeelte vond ik minstens een 300 ex.; soms met een tental op 1 m² ! In 2002 en 2003 samen zijn er 45 soorten zwammen opgetekend.

Zoals u allicht in de kranten ook hebt gelezen, zal men vanaf juni 2004 op het noordelijk gedeelte van de "Vuile Plas" massa's zand storten die men bij de werken aan de Kleine Ring kwijt wil. Er is beloofd dat dit de laatste ingreep op het terrein zou zijn en dat het in de toekomst een echt natuurgebied zou worden. De bestuursleden van onze buurafdeling Oude Spoorweg, Luk Smets en ikzelf hebben ideeën mogen geven over hoe het gebied beter te beschermen en hoe de gronden te storten zodat de natuur zich in de toekomst het best kan herstellen. Hopelijk wordt met onze suggesties rekening gehouden!

Natuurpunt en IKEA werken samen tegen afvalberg

De meubelketen IKEA zegt vanaf 1 maart neen tegen de plastic wegwerptassen. De klanten krijgen vanaf die dag geen gratis wegwerptassen meer in de Belgische winkels van IKEA. Het geld dat IKEA daarmee uitspaart, schenkt het aan de natuurverenigingen Natuurpunt en Natagora. Die verenigingen kopen daarmee natuurgebieden aan. Voor dit initiatief verdient IKEA alleen maar applaus. Natuurpunt vindt dat de meubelgigant hiermee een belangrijke voortrekkersrol speelt in het voorkomen van afval. Hopelijk volgen andere bedrijven dit voorbeeld. Op die manier wil IKEA bijdragen tot het verminderen van de afvalberg en dus een beter milieu. IKEA schenkt het geld

dat zij besparen aan Natuurpunt in Vlaanderen en de Franstalige zusterorganisatie Natagora voor de aankoop van natuurgebieden. Zo krijgen we niet enkel een schoner milieu maar ook meer natuur in Vlaanderen.

Voor Natuurpunt zijn schenkingen zoals die van IKEA erg belangrijk. Niemand is tegen natuur en iedereen vindt dan we onze natuur moeten beschermen. Toch gaat onze natuur in snel tempo achteruit. Bomenrijen verdwijnen, poelen worden gedempt, moerasgebieden worden drooggelegd, belangrijke weidevogelgebieden worden omgeploegd, ... De schenkingen zijn dan ook zeer welkom.

Red de Gierzwaluwen

In het voorjaar huizen Gierzwaluwen in de kapotte dakgoot van het schoolgebouw van Cade te Aartselaar aan de smalle toegangsweg naar de bibliotheek. Er bestaan plannen deze dakgoot te herstellen, waardoor nestgelegenheid voor de Gierzwaluw verloren gaat.

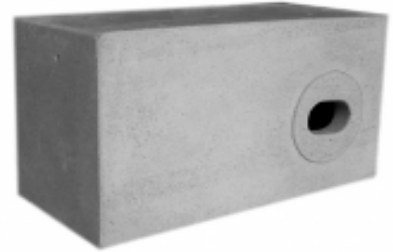
Hieraan zou verholpen kunnen worden door het plaatsen van nestkasten. Een en ander zal educatief ingekleed worden door een samenwerking van Natuurpunt – Cade – Milieuraad – Gemeente. Hierdoor wenst Natuurpunt invulling te geven aan soortbescherming op het lokale beleidsniveau. Plaatsen van nestkasten bij renovaties biedt verscheidene voordelen. Nestkasten beschermen de soort en je kan de vogels ringen. Natuurlijk is het altijd beter om al bezette broedplaatsen te beschermen.

Cade zal de Gierzwaluw incorporeren in het lessenpakket. In samenwerking met **Natuurpunt** wordt gewerkt aan een educatieve tentoonstelling, in de bibliotheek, waaraan ook de andere scholen van Aartselaar en de bevolking een

bezoek kunnen brengen. Natuurpunt levert de nestkasten en educatieve folders.

De **Milieuraad** heeft toegezegd het project te financieren vanuit de gemeentelijke subsidies. Aan de **Gemeente** wordt logistieke ondersteuning gevraagd bij het plaatsen der nestkasten. Daar het hier een gemeentelijk gebouw betreft, speelt hier ook het aspect van voorbeeldfunctie: bij renovaties rekening houden met de plaatselijke fauna en gepaste beschermingsmaatregelen treffen.

Weerklank zal gegeven worden door plaatsing van een duidingsartikel in het Gemeentelijk Infoblad.

**Zaterdag en
zondag
8 en 9 mei 2004**

Binnenkort is het weer zover! Mano Mundo, het bruisende mondiale festival in De Schorre in Boom, is weer in aantocht. Net als vorig jaar, een tweedaags spektakel van muziek, dans, kunst, milieu- en noord-zuid bewustmaking. Zowel op 8 als 9 mei zijn het Marokkaans dorp, de Spaanse Feria, het Werelddoedorp met het **project "energie-spaarpot"**, de Wereldmarkt, Wereldsolidariteitsplein e.d. te bezoeken. Natuurlijk zullen er ook weer tal van groepen uit binnen- en buitenland het beste van hun kunnen tentoon spreiden op tal van podia verspreid over heel het terrein.

Meer info op www.manomundo.be

Zonder vrijwilligers kan dit feest echter niet waar gemaakt worden. Daarom rekent het organiserend comité o.a. op onze medewerking. Ook in 2002 en 2003 waren wij met een twintigtal Natuurpunters aanwezig om het milieuteam te ondersteunen. Wil jij ook dit jaar meewerken?

Onze taak is tweërlei:

- Toezicht houden op het afval sorteren door de standhouders.**
- Toezicht en informatie geven bij het Energieproject.** Rond het thema "Trappen en nog eens trappen" worden de bezoekers op een speelse en leuke manier gesensibiliseerd rond rationeel energiegebruik en alternatieve energiebronnen. Geen saaie panelen met ellenlange teksten, maar wel leuke doe-activiteiten waardoor men een idee krijgt van het eigen energieverbruik. Er zullen "quiztrappers" aanwezig zijn en de aanwezigen kunnen een mooie prijs winnen. Zowel op zaterdag- als zondagnamiddag worden elk uur telkens

NP Zuidrand Antwerpen zoekt vrijwilligers voor het milieuteam op Mano Mundo

een radio op zonne-energie en een zaklamp op mechanische energie of een troostprijs verloot.

Voor beide taken wordt op voorhand voldoende informatie doorgespeeld aan onze Natuurpuntvrijwilligers. De enige voorwaarde is dat je 18 jaar bent. Maar ben je jonger? Of heb je kinderen die jonger zijn? Ook zij zijn van harte welkom als vrijwilliger. Er zijn zoveel meer taakjes te verrichten, o.a. binnen het afval-prik-team. Geef dus ook hun namen en leeftijd op.

Maar voor wat hoort wat! En ook een beetje om je te bedanken voor je bijzonder grote inzet, krijg je

- een T-shirt van Mano Mundo
- voldoende drankbonnen
- En last (but not least) geven de organisatoren een groot medewerkersfeest enkele weekends na ManoMundo, waar alle vrijwilligers worden uitgenodigd. De voorbije twee jaren was dit steeds een heel gezellig gebeuren.

Je kan kiezen uit volgende werkblokken:

1) Toezicht op afvalsortering door standhouders:

- * Zaterdag 8 mei van 18.00 u tot 21.00 u (1A)
- * Zondag 9 mei van 10.00 u tot 13.00 u (1B) of van 20.00 u tot 23.00 u (1C)

2) Toezicht en informatie in het energieproject:

- * Zaterdag 8 mei van 13.00 u tot 16.00 u (2A) of van 15.30 u tot 18.30 u (2B)
- * Zondag 9 mei van 13.00 u tot 16.00 u (2C) of van 15.30 u tot 18.30 u (2D)

Uiteraard mag je ook voor meerdere blokken inschrijven.

Wens je als NP-vrijwilliger mee te helpen op ManoMundo? Geef dan een seintje tegen **uiterlijk 30 april** aan Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@pi.be of aan Nancy Geldhof, 03/827 55 44. We kijken uit naar je reactie!

Graag meedelen van volgende gegevens: **naam en voor-naam, adres, tel, e-mail, geboortedatum, werkblokkode**

't rAntGroentje !

Kinder- en jongeren"natuurpunt"hoek !

April 2004

Hoi natuurvriendje,

Nog maar pas geleden - op 28 maart - zijn we met onze kleinste vrienden tussen 4 en 8 jaar op stap gegaan in Fort 7 om te ontdekken hoe de vogels een nest maken en voor hun jongen zorgen.

Nu is het terug aan de grotere kinderen om weer eens een stukje van de natuur te gaan ontdekken.

We gaan deze keer op zoek naar de

Zoogdieren in de Hobokense Polder

Samen gaan we er zoeken welke **zoogdieren** daar leven. Maar dat niet alleen. Nee, zo vlug zijn we niet tevreden. Jullie willen toch zeker wel weten waar ze slapen, wat ze eten, hoe ze vroeger leefden, waarom we sommige dieren moeilijk kunnen vinden, hoe we in onze moderne tijd aan de zoogdieren de beste leefkansen kunnen geven, ...
En we spelen ook een **konijnenkeutelspel** !!!!!

Benieuwd geworden? En ben je tussen 8 en 12 jaar?

Kom dan op

Zondag 23 mei om 10 u

naar de Hobokense Polder. We komen samen aan Café De Schorre in Polderstad en sluiten daar ook weer af om 12.30 u.

Wat breng je mee? Laarzen (zeker als het de dagen voordien geregend heeft), een drinkbus en een stevige knabbel (een koek of een appel), want van stappen in de natuur krijg je wel een beetje honger en dorst.

Oh ja, Nancy en Ria gaan met jou op stap deze voormiddag. Wil je hen nu al iets vragen, bel dan gerust naar 03/827 55 44 (Nancy) of 03/289 73 66 (Ria)

Speciaal voor je ouders, grootouders, tantes, nonkels en je jongere of oudere zusjes of broertjes, ... zij kunnen gelijktijdig een wandeling maken in de Hobokense Polder met een natuurgids! Ook hier is deelname gratis! Meer info in de Agenda van rAntGroen.

**Verslagen van de periode 16 februari tot en met 15 mei 2004 te verzenden naar
André De Mul, Lucas Henninckstraat 41 2610 Wilrijk of per email:
demul.andre@belgacom.net**

Vogeltocht rond het Veerse Meer en de Oosterschelde
d.d. 16/11/2003

Gids: Luc Van Schoor
Leiding: Tuur Wuyts
Aantal deelnemers: 14
Verslag: Sonja Van Kerckhove

Wie durft te beweren dat een regendag niet mooi is, moet de volgende keer meegaan. Vervelend zo'n regenachtige dag ??? Laat Luc ons nogmaals het tegendeel bewijzen, hij heeft daar geen moeite mee! Men staat er trouwens verstand van te merken met hoeveel humor en vindingrijkheid een mens zijn zelfleed verwerkt. Thierry wou bvb een telescoop met ruitenwissers op de markt brengen. Deze vroegwintertocht startte aan de Yerseke Moeren - in de regen. We reden doorheen het gebied langs 1-vaksbaantjes. De observaties werden de eerste tijd vanuit de wagens gedaan. In en om de inlagen van Noord-Beveland zagen we, behalve de Kolganzen o.m. ook Smienten, Ringmussen, Spreeuwen, Zwarte Ruiters, Groenpootruiters, een Buizerd We reden langs Wemeldinge verder door naar de Oosterschelde. Ook daar kregen we een uitgebreide variëteit te bewonderen. Rond de Deesche Watergang konden we, behalve de flora, een prachtige variëteit vogels bewonderen: Velduil, Slechtvalk, Baardmannetjes, Scholteksters, Buizerds ... In de jachthaven van Colijnsplaat observeerden we de buurt vanuit het nieuwe vogelkijkpaviljoen "De Vogelarije". Bij het buitengaan gaf Lydia een vrouwtje Blauwe Kiekendief nog het nakijken. Deze welgevulde voormiddag sloten we af in Wissenkerke, waar we onze picknick verorberden in de gezellige (en deugdelijk goed verwarmde) herberg "De Kroon". Onze namiddagtocht startte - droog - in Kamperland. Om maar enkele van de daar waargenomen vogels op te noemen: Wintertalingen, Nonnetjes, Kemphanen ... en Roodborst (gehoord). Namiddagtocht: Het Veerse Meer - "De Goudplaat, Noord- Beveland. In het kleurrijk stukje bosgebied op weg naar het meer, konden onze paddestoelenfreaken ook nog even onverwachts hun hartje ophalen. En het Veerse Meer zelf: Ook dat was de vogelobservatie de moeite waard: we hoorden er de IJsvogel. Maar er was iets speciaals voor ons weggelegd: we mochten toeschouwer zijn van een ware metamorfose van het landschap! Eerst waren de lucht en het meer

Natuurpunters in actie

grijs. Ze werden even opgelicht door zonnestrallen die gestadig aan vervangen werden door het schijnsel van de opkomende maan, net als een doek dat opgetrokken wordt, om vervolgens te ontluiken tot een feeëriek schouwspel van fel ambergeel licht dat van op het water tot in de lucht een gulden achtergrond vormde voor de in zwermen rondvliegende vogels ... en aan de horizon de donkere contouren van het stadje Veere. Een onvergetelijk spektakel! Luc en Tuur maakten van deze tocht weer een geslaagde en leerrijke dag. Van harte dank aan allebei voor deze prachtige tocht.

Diavoordracht: "Ooievaars zonder Grenzen"

d.d. 06/12/2003

Voordracht: Wim Van den Bossche
Leiding: Ria Thys
Aantal deelnemers: 30
Verslag: Tuur Wuyts

Deze eerste winteravond stond in het teken van de Ooievaar en het Sumatra-project. De spreker behoort tot de staf-medewerkers van deze projecten voor Natuurpunt. In België komen zowel de gewone Ooievaar als de Zwarte Ooievaar tot broeden, maar beiden hebben een totaal ander biotoop en voedselkeuze. De Zwarte verkiest uitgestrekte bossen met open plekken en leeft vooral van levende vis. De Ooievaar daarentegen broedt in open gebieden en vrijwel altijd in de buurt van mensen. De Ooievaar leeft van regenwormen, kikkers, grote insecten, muizen en mollen maar ook van bvb. slachtafval tijdens zijn verblijf in de winterkwartieren in Spanje en Afrika. De meeste aandacht ging deze avond naar de Ooievaar. Ooievaars voorzien van een zendertje worden via satellieten en mobiele antennes gevolgd op hun reisroute naar en van de overwinteringgebieden in Zuid-Spanje en West-Afrika. Sommige exemplaren trekken zelfs tot Zuid-Afrika!! Merkwaardig is wel dat de jongen eerst vertrekken en iets later de volwassen vogels. De jongen kunnen dus niet profiteren van de ervaring van de adulten! Om zo zuinig mogelijk om te gaan met vetreserves (energie!), wordt er veel gebruik gemaakt van thermiek om hoogte te winnen, daarna laten ze zich wegglijden naar een volgende thermiekbel. Daarbij houden ze elkaar voortdurend in de gaten. Dit alles gebeurt zonder de minste contactgeluiden; dus heel anders dan bij ganzen en Kraanvogels. De afgelegde afstanden zijn individueel sterk verschillend. Sommige leggen maar 100 km per dag af, andere 200 km. Belangrijk op de trek zijn rustige en voedselrijke stopplaatsen om de gemiddeld 5.000 km naar en van Afrika te overbruggen. Gevaren op tocht zijn elektriciteitsmasten (elektrocucie!), biotoopverlies en voedselgebrek. De voordracht werd aangevuld met zeer goede dia's. Op het laatst van de avond werd kort en bondig het Sumatra-project toegelicht d m.v. powerpoint en LCD-projector. Het handelt over de bescherming van 60.000 ha tropisch laaglandregenwoud. Ook hiervoor zet Wim zich volledig in. De netto-opbrengst van deze avond, aangevuld met een reeks giften bracht 61 euro op. 't Was een boeiende avond!

Wandeling op het Noordelijk Eiland in Wintam

d.d. 14/12/2003

Leiding: Moniek Van den Bergh

Aantal deelnemers: 12

Verslag: Joost Haemels

Op een zondag om 9 uur 's morgens opstaan en ontwaken uit zoete dromen: niet iedereen vindt dat even leuk. Maar vandaag kon het er toch voor één keer af. Er stond ons immers een wandeling in het wondermooie Scheldeland (remember Stille Waters) te wachten en meer bepaald op het Noordelijk Eiland. Na menig tafereel à la "Moeder, ik vind mijn botten ni" en "Waar ligt mijne jas?" konden we toch op weg naar de plaats van de afspraak. Daar aangekomen, legden we nog een klein traject per auto af en konden we onze voertuigen tenslotte kwijt aan de rand van de Rupeloever. Aangezien de weergoden ons een vrij kil en vochtig weertje hadden voorgeschoteld, namen we nog even de tijd om ons de juiste dresscode aan te meten (vb. een muts waarvan moeder de vrouw nog had gezegd dat we die niet nodig zouden hebben) alvorens de veerboot te nemen richting onze bestemming (Wintam). Daar aangekomen wakkerde de ijzige wind nog wat aan, maar we lieten ons hoofd niet zakken: wij Vlamingen zijn wel wat gewoon, nietwaar?! We merkten meteen een hoge populatie aan Canadaganzen en Bergeenden op, die we dan ook uitgebreid konden observeren. Na even zoeken konden we ook enkele Wintertalingen op ons netvlies projecteren. Een oplettende wandelaar merkte dan naar eigen zeggen een wat rare eend op, dat dan zowaar een Slobeend bleek te zijn. Na deze korte sessie werd het weer ons toch wat te Belgisch en moesten we onderdak zoeken in een verdwaald buskotje. Maar na 10 minuten konden we weer op pad. We besloten ons wat verder van ons centraal punt te begeven (zijnde het

Slobeend

desbetreffende buskotje) om misschien enkele zeldzame soorten te bekijken. En dat loonde: wat verder was er een vrij hoge populatie Slobeenden en konden we zelfs een paar

tientallen Krakeenden waarnemen. Zelfs een verdwaalde Slechtvalk (of was het een Buizerd?) kwam eens de situatie overschouwen. En de scherpste ogen onder ons merkten zelfs wat beweging op de hoogspanningskabels wat verderop. Na wat gissen bleken het enkele Torenvalken te zijn. En helemaal op het einde, wanneer we dachten dat we alles gehad hadden, kwamen er in onvervalste "deus ex machina"-stijl nog enkel zwanen over onze hoofden gevlogen. Een mooie en onverwachte kers op de taart. We besloten dan toch maar de terugweg te maken en voor een 2de keer per veerboot de Rupel over te steken. Daar volgen de amateur-politicologen het gegalaver van De 7de dag op het tv-toestel van de veerman en werd er tevreden nagepraat over deze wandeling, die zonder de tegenkanting van de weergoden misschien nog verrijkerder was geweest. Daar werd ook het verslag aan mij toevertrouwd, dat ik nu met plezier en met behulp van de amateur-journalist in mij heb neergepend

Kinderactiviteit: Vogelkransen maken d.d. 14/12/2003

Leiding: Ria Thys

Nancy Geldhof

Aantal kinderen: 23

Foto's: Jeannine Nielandt

Niets dan glunderende gezichten in De IJsvogel. Bessen, appeltjes, zaden, vetbollen, ... het kwam allemaal op de kransen terecht. En de tuinvogeltjes van deze kinderen zullen hen deze winter wel heel dankbaar geweest zijn!

Bereiden van de vetbollen

Laatste afwerking van de vogelkrans

Vogelobservatietocht in de Netevallei tussen Lier en Duffel d.d. 21/12/2003

Gids: Tuur Wuyts

Leiding: Miel Lauwers

Aantal deelnemers: 15

Verslag: Wim Vandeweyer

"De moedige mafkezen". Het zou de titel kunnen zijn van een Suske en Wiske - album of van een nieuw stuk van Ruud De Ridder, maar dat is het dus niet. Het is gewoon de beste omschrijving van de 15 deelnemers aan deze tocht. Terwijl de zon nog scheen, toen we opstonden, begon het, toen we aan de wandeling begonnen, te regenen en het is ook niet opgehouden die voormiddag. Voeg daar nog een stevige wind aan toe (op het Netekanaal stonden zowaar baren) en je begrijpt dat er van vogelobservatie niet echt veel in huis kwam. Gelukkig had Moniek afgesproken met de IJsvogel dat hij even zijn kunstjes zou laten zien zodat iedereen toch tevreden was. Verder zagen we nog negen

Aalscholvers zitten aan de sluis en zag iedereen, dank zij het feit dat Luc en Walter hun telescoop waren gaan halen in de auto, nog een Ransuil. Voor de liefhebbers van paddestoelen werd er ook nog een Oesterzwam waargenomen en van Lydia moest ik ook nog vermelden dat er zowaar nog een Boterbloem bloeide op de eerste winterdag. Voor de rest was de tocht zeer kort samen te vatten in "drup, drup, plens, plens, waai, waai" en ten slotte bye, bye.

Vogelobservatietocht Tholen d.d. 04/01/2004

Gids: Luc Van Schoor
Leiding: Rudy Vansevenant
Aantal deelnemers: 18
Verslag namiddag Thierry Depauw

Na een lekker soepje in de "Zeester" weer op stap. De zon zal de hele namiddag schijnen.

M. a. w. relatieve sterk die weerberichten. Met op het programma Rammegors, Van Haaftepolder. 't Zijn de kortste dagen en 't is al twee uur.

Rammegors gezien vanaf de weg ligt ook dicht. Hmm! Gaan we niet rondwandelen. Slechtvalk op een paaltje, Reetjes, Nonnetje, Blauwe Kiek, Putters, twee overwinterende Roodborsttapuiten. Aie, aie !! Ik vergat onderweg de mooie groep (346 stuks) Toendra Rietganzen (Rossicus). We trekken verder noordwaarts Philipsdam. Op de slikken van de Heen zou al drie weken een juv. ZEEAREND zitten. Dat is daar vlakbij en je weet maar nooit. En ja hoor! BINGO. In een beeld met een Slechtvalk, de ZEEAREND zittend. Hij vliegt regelmatig op, gaat dan weer zitten, de Vliegende Deur. Hé! Samen met een mannetje Blauwe Kiek nu, schitterend! Verder nog Slob-, Pijlstaart, Smienten enz. Natuurlijk ontbreken ook vandaag de Kleine Zilverreigers niet. Af en toe horen en zien we de Zwarte Ruiter. DAAR! Slechtvalk juv., nee, Boomvalk. 't Is een opvliegend Smelleken. We sluiten af met de Van Haaftepolder, Stinkgat, de schorren van Sint-Annaland. We volgen een hele tijd onze derde man, Blauwe Kiekendief. Rot- en Brandganzen. Wat een reuzesliert steltlopers. Maar al te ver en al te donker.

Wat een REUZE 1ste-jaarstocht. Hartelijk dank, Luc en Rudy.

P. S.: Na de heerlijke traditioneel geworden borrel voor de middag, is alles maar beter en beter geworden, hé he !!

Vogelobservatie voor beginners in de Hobokense Polder d.d. 10/01/2004

Gidsen: Danny Jonckheere
Wim Mertens
Leiding: Annie Van Zwieten
Verslag: Peter en Sonja, Debby en Bert.

Het is zaterdagochtend, omstreeks acht uur, als we in de koude staan te wachten op de parking van het spoorwegstation van Hoboken. Enkelen hebben verrekijkers en nog meer gesofisticeerde apparatuur bij, de vogelboekjes zijn eveneens talrijk.

Het beloofde een prachtige zonsopgang te worden, want de maan stond helemaal alleen aan het firmament.

Op de polder aangekomen, stellen we vast dat de vogelpopulatie begint wakker te worden: Eksters, Kraaien, enkele eenden en een boskieken (zo stelt onze gids een

Fazant voor) melden zich al aan.

Vanuit de blokhut aan het water kunnen we nog enkele andere vogelmerken aanschouwen, waarvan de namen me ontglippen. We onthouden wel de Aalscholver (wist niet dat die hier ook zaten) en de Bergeend. Wel jammer dat de waterstand niet optimaal is vanwege de warme zomer. Aan de Schelde aangekomen, stellen we vast dat er veel verschillende vogelsoorten gebruik maken van de waterkant, al of niet in 't water: Wilde Eenden, Bergeenden, Kokmeeuwen, Strandlopers, Kool-, Pimpel- en andere meesjes,

Zij hebben blijkbaar geen last van de doordringende koude, die onze voeten stilaan doet één worden met de grond. Een warme tas thee van onze gids brengt een beetje soelaas, doch een kachel zou echt redding brengen. Maar geen klachten over de zon, die was al in volle glorie aanwezig. Hoe die ornithologen (lees: diegenen die zo'n sterrenkijker mee hebben en die nog onmiddellijk in de goeie richting kunnen opstellen) de verschillende vogels in een oogopslag herkennen en ze schijnbaar nog in aantal kunnen schatten ook... 't zal me een raadsel zijn. Een feit is dat ze wel wisten waarover ze het hebben. Zoniet, zal één van de vogelboekjes de oplossing brengen.

Op de terugweg komen we hopen meesjes tegen (gemakkelijkheids halve: veel soorten), zelfs een gracieuze opstijgende Buizerd is van de partij om ervoor te zorgen dat het een leerrijke, waardevolle ochtend was. Bedankt!

Uitstap Gent: De Wereld van Kina en de Bourgoyen-Ossemeersen d.d. 18/01/2004

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot
Aantal deelnemers: 16
Verslag: Rina Vredendregt

Nabij de weg naar Drogen en het zwembad van Rooien verliet de kleine autokaravaan van Natuurpunt de ring rond Gent, om via enkele naar weldoeners vernoemde straten de ingang van het natuurgebied aan de Mahatma Ghandistraat te bereiken. Vanaf het onthaalcentrum De Grutto, ondergebracht in een molenromp, vertrekt de wandelweg langs de spoorwegdijk in noordelijke richting. Links strekken zich de laaggelegen meersen uit, die in de winter onder water staan. Van de spoorwegdijk tot aan de hoger gelegen Valkenhuishoeve zaten er duizenden watervogels op de plas. Vanaf de berm en vanaf de weg beneden langs de oever is heel deze populatie van op relatief korte afstand te zien. De belichting op deze zonnige wintermorgen was uitstekend.

Zicht op de Bourgoyen-Ossemeersen

Het eerst vielen de duizenden Smienten op. Volgens een recente telling wel 3.610! Met hun roodbruine kop met de opvallend gele kruin zijn ze gemakkelijk te herkennen. Er zwommen talrijke Slobeenden rond. Wie de plas aandachtig afspuurde, ontwaarde al gauw de Wintertalingen. Als de mooie bruin met groene kop niet onmiddellijk zichtbaar was, dan vond je ze vooral door het blikkend geel van de anaalstreek, gecombineerd met de glanzend groene spiegel. De sierlijkste eenden zijn wel de Pijlstaarten, prachtig van kleur, van tekening en van vorm. Er heerste onrust op de plas. Voortdurend vlogen hele vloten Brandganzen, Kolganzen, Canadese Ganzen, Kieviten en diverse eendensoorten op, om dan weer neer te strijken. We konden niet ontdekken waardoor ze werden opgejaagd: honden, groepen joggers, roofvogels? Wel zagen we in een verre populier een onbeweeglijke roofvogel zitten. Eerst bleek het een Slechtvalk, maar later werd hij geïdentificeerd als een Buizerd. Hugo had moeite om de groep vooruit te krijgen: het spektakel op de plassen was te mooi en te boeiend; je zou blijven kijken. Vanaf de noordoostkant hadden we een duidelijk zicht op de Kemphanen. We kregen een koppeltje in beeld waardoor we konden vaststellen dat het mannetje groter is dan het wijfje. Na een bezoek aan de kijkhut keerden we terug; de volledige rondwandeling zou te veel geweest zijn. Op de spoorwegdijk signaleerden de voorsten twee Distelvinken. Degenen die volgden, slopen behoedzaam nader, maar helaas, de kleurrijke vogeltjes waren gevlogen. Intussen viel er op de plas nog genoeg waar te nemen: Bergeenden, Watersnippen, hier en daar een Kuifeend, een eenzame Fuut. Zo naderden we stilaan de uitgang. Bedankt Hugo, voor deze fijne tocht!

Vogelexcursie Schouwen-Duiveland d.d. 25/01/2004

Gids: Luc Van Schoor
 Leiding: Walter Van Spaendonk
 Aantal deelnemers: 48
 Verslag: Guido Hendrickx

Met het super-duo Walter en Luc aan het roer van onze afgeladen schuit (op wielen) naar Schouwen-Duiveland en het Nationaal Park Oosterschelde, zijn de opvarenden bereid om al wat vliegt of zwemt te beloeren en te benoemen, en hun goed te amuseren ook. Luc greep natuurlijk de kans om de busgasten, die geen weg opkunnen, enige ganzen- en terreinkennis bij te brengen via de microfoon met duidelijke cijfers en nieuwe gegevens en reuze interessant voor wie om ganzen geeft. Voor sommigen resulteerde de vertelstem en het vroege wekuur in een kort slaapje, wat ook niet te versmaden is.

De Oosterschelde herbergt vogels van zeer diverse pluimage. Planten(gras)eters als ganzen, Smienten en Wintertalingen vinden hun kostje vooral binnendijks. Bodemdiereters, zoals steltlopers, zoeken vooral buitendijks naar schelpdieren en wadpieren op de plekken die droog vallen bij laagwater. Maar dit intergetijdengebied is door de Stormvloedkering, Oesterdam en Philipsdam kleiner geworden en het aantal steltlopers is daardoor met zo'n 30% afgenomen. Voor deze vogels zijn dan ook de binnendijkse schorren en inlagen als hoogwatervluchtplaatsen én foerageergebied zeer belangrijk geworden. Vooral ten behoeve van zo'n extra foerageergebied en ook als groeiplaats voor zoutvegetatie werd het groots Plan

Tureluur (650 ha) gestart, en het succes hiervan konden we zelf zien in de Prunje, waar oude geulen weer uitgegraven werden en het gebied zijn oude karakter terug krijg en we horden Brandganzen en ook Kleine Zilverreiger, Slechtvalk en Nonnetje te zien kregen. Viseters als Fuut, Aalscholver en Zaagbek hebben daar minder last van en doen het uitstekend in helderder Scheldewater.

Daarvoor was onze trip reeds begonnen met een knaller: IJsdruiker op de Oosterschelde ter hoogte van de Suzanne-inlaag. Hij had onze aandacht luidkeels opgeëist met zijn gekende loeiende roep, voorwaar een unieke ontmoeting. Ook een vlucht Sneeuwgorzen op en over de dijk foeragerend scoorde hoog. In gans Schouwen kom je ganzen tegen, op de talrijke poldergronden grazen duizenden Brandganzen, Kolganzen en Grauwe Ganzen, en wat doet een welgeaard vogelaar dan: hij zoekt naar die éne Dwerggans of Roodhalsgans te midden van die immense groepen, helaas dit keer zonder succes. Het Grevelingenmeer wordt van de Noordzee afgedamd door de Brouwersdam, een kilometerslange asfaltweg van waarop je met groot gemak de telescoop kan opstellen en de eindeloze Noordzee kan afspeuren en we vonden Roodkeeldruiker, Roodhalsfuut, Kuifdruiker en pareltjes als IJseend en Alk. Op een zandplaat verder in zee een 30-tal Zeehonden in rust. Na de bokes langs Brouwersdam-Grevelingenzijden, waar in de spuikom een Zeehond genoeg gerust had en ijverig op Sprot viste, volgens Luc een uitgezet dier dat hier aan de betervin komt. Merkwaardig ook een drietal Grote Stern die hier in de zomer wel in grote getallen broeden, maar schaars overwinteren.

Na een wandeling in Scharendijke met zijn honderden Futen, werd van op de dijk de slikken van Bommeneede overschouwd en wat verderop een laatste stop gemaakt om de schorren van Viaene by night te ervaren. Volgende keer pillamp meebrengen. Bovenop het inkrimpen van het buitendijks gebied komt een verzanding voor van de diepe geulen, zand dat van platen wordt afgevreten, die zo lager worden en we merken dat ze bij eb niet meer droog vallen. Gedaan met tafeltje-dek-je voor de duizenden steltlopers en bedje-spreid-je voor de Zeehonden. Plannen voor grootse werken zoals zandsuppletie en mechanische bescherming van platen, en verzachting van de Deltaranden om overgang tussen buiten- en binnendijks voor dier en plant te vergemakkelijken, zijn in de maak, zodat de Hollanders weerom het voortouw nemen in natuurbescherming op hoogste niveau. Zodat wij nog vele jaren kunnen komen genieten, zonder te betalen, leuk toch!

Samen met de Hollanders weze Luc en Walter geprezen voor de voorbereiding en afwerking van deze mooie Zeelandtocht, waar we zeer van genoten hebben.

Gezellig samenzijn KHOP met reisverslag over Nieuw-Zeeland en Taiwan d.d. 31/01/2004

Leiding: Danny Jonckheere
 Wim Mertens
 Aantal deelnemers: 40
 Verslag: Danny Jonckheere

Zoals ieder jaar brengen we een klein overzichtje van het voorbije jaar en het komende jaar, dit is het alom gekende academische kwartiertje. Daarna werden de glazen nog eens vol gedaan en werd er rond gegaan met de zoals ieder

jaar o zo overheerlijke hapjes van onze huiskoks. Nadien bracht Ann ons op een avontuurlijke wijze dwars door Nieuw-Zeeland en Taiwan. Nadien was er nog genoeg tijd voor een losse babbel met al de oude bekenden. En zeker wil ik langs deze weg nog eens iedereen bedanken voor het geleverde werk om deze avond weeral tot een goed eind te brengen. Dank u.

De overheerlijke hapjes van de "kokkinnen"

Ganzentocht naar Goeree-Overflakkee d.d. 15/02/2004

Gids en leiding: Walter van Spaendonk

Aantal deelnemers: 42

Verslag: Liliane Verbeke

Verslaggever vertrokken bij klaar weer, 8 à 9° C, plots overvallen door mist aan tankstation Q8 op de E17. Juist op tijd de partner nog gezien en verwelkomd na een week skiverlof, liet hem vervolgens alleen naar huis rijden, want de vogels gingen ditmaal voor.

Eens buiten Antwerpen viel de mist weg en bleef er een mooie dag over.

De leiding van de uitstap had Walter Van Spaendonk op zich genomen, en wegens ziekte van onze gids Rudy Vansevenant was zijn taak verdubbeld, die hij, zo bleek achteraf, met flair zou dragen. Hopelijk komt Rudy als weerboren uit zijn ziekenboeg en hebben we de kans om van zijn kennis weer optimaal te kunnen genieten.

De sightseeing ging via de Schelde-Rijnverbinding, dit kanaal dient voor de scheepvaart en om te spuien. Via Oesterdam, waar veel Bergeend zat, het Rammegors, de Phillipsdam, het Grevelingenmeer naar Dirksland voor de eerste uitstap.

Slechtvalk

Een spectaculaire wolk Goudplevieren verwelkomde ons, onder het alziend oog van de Slechtvalk, gezeten achter een weide vol Brandganzen en met begeleidende fluittonen van de populatie Smienten.

Een Ruigpootbuizerd werd gesignaleerd.

De Reeën observeerden ons rustig en de Heckrundkolonie stond te eten tot wij eraan kwamen. Een groep Kramsvogels wuifde ons uit bij het terug opstappen van de bus.

In Goedereede werd er voor de inwendige mens soep opgediend, en bij het vertrek aan de papegaai(witte) zijn hoofd gekrabd.

Volgende wandeling: de Kwadehoek door de duinen, met zicht op de voor dat moment rustige schorren.

De Koudehoek (98ha) iets verder, ingedijkt in de 13e eeuw, heeft een brak karakter waardoor er specifieke planten van een zilt milieu voorkomen, zoals Zilte Rus, Zeekraal en Aardbeiklaver.

Er zaten Brand-, Rot- Grauwe Gans, en Smienten. Het is een belangrijk gebied voor weidevogels, als Kievit, Tureluur, Grutto en Slobeend. Een vogelobservatiescherm aan het oude wiel " de Vingerling" geeft u een prachtig overzicht van het gebied dat achter een dijk van het Grevelingenmeer ligt.

Een Lepelaar werd waargenomen, ook de Kleine Canadese-, en een Witbuikrotgans.

Er zat zelfs een Beverrat.

Eidereend

Op de welgekende Brouwersdam zaten de IJseend, Roodhalsfuut, Kuifduiker, Zwarte Zee-eend, Middelste Zaagbek, Eidereend, Brilduiker, Roodkeelduiker en de gewone Zeehond.

Wat een kalme zee! Wat een uitzonderlijk dag!

Buizerden, een Smelleken, een Sperwer, en een vrouwtje Blauwe Kiekendief waren er ook.

Verslaggever van dienst is zich bewust van een aantal gewone soorten, die hier nog niet zijn vermeld, maar die evengoed gezien of gehoord werden.

Het is en blijft één van de klassiekers onder de uitstappen, men is het daar grondig over eens.

In memoriam

Na een langdurige ziekte is Lydia De Kinder, echtgenote van François De Cock, plots thuis overleden te Wilrijk op 15 december 2003.

Lydia was iemand die intens kon genieten van de natuur. Vooral paddestoelen en mossen genoten haar bijzondere belangstelling. Die haar kenden zullen haar niet licht vergeten.

Ons oprecht medeleven aan de familie.

Meer gedetailleerde informatie (vertrekplaats en -uur, kledij, ...) over de activiteiten vind je in dit tijdschrift.
Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

Uitstappen:

- Zo. 4 april Vogeltocht Bospolder
- Ma. 12 april De Pannenhoef
- Za. 17 april **Busuittap naar de Lesse**
- Zo. 25 april Natuur- en Milieuhappening in De Nekker
- Zo. 2 mei Turnhouts vennengebied en Winkelsbroek
- Za. 8 mei Wandeling in Gierle en Het Blak in Beerse
- Zo. 23 mei Kinderactiviteit: Zoogdieren in de Hobokense Polder
- Ma. 31 mei Vogelzangwandeling in Anderstad-Lier
- Za. 5 juni Op zoek naar zwaluwen in Aartselaar
- Zo. 6 juni Broedvogels in Zeeland
- Za. 19 juni Orchideeëntocht naar de Viroinvallei
- Za. 26 juni Zwarte Beek: landschapswandeling en Nachtzwaluwentocht
- Zo. 11 juli Libellentocht naar het Broek in Blaasveld
- Za. 17 juli **Vlinderdag en -nacht: Hobokense Polder**
- Za. 24 juli **Rondje Pondje naar Volkerak en Oosterschelde**
- Za. 31 juli Sprinkhanentocht naar De Liereman

Weekends en cursussen:

- Do. 1 april **Start cursus Planten en dieren in de lente**
- Vr. 14 mei **Start cursus Wat bloeit daar?**
- 20 - 22 mei **Natuurdriedaagse in Gaume en Lorraine** (volgeboekt)
- Wo. 16 juni **Start cursus Sprinkhanen**

Vergaderingen (vrij toegankelijk):

- Wo. 31 maart Educatieve werkgroep, De IJsvogel, Fort 7, 20.00 u. Info bij Ria Thys (zie colofon)
- Di. 13 april Startvergadering Insecetenwerkgroep, De IJsvogel, Fort 7, 20.00 u
- Wo. 21 april Kern Hobokense Polder, zaal Moretus, Berkenrodelei 32 - 36, Hoboken om 19.30 u
- Wo. 21 april Startvergadering Databank vogelwaarnemingen, De IJsvogel, Fort 7, 20.00 u
- Ma. 17 mei Communicatiewerkgroep, 20.00 u. Info bij Daniella van Peel (zie colofon)
- Wo. 19 mei Kern Hobokense Polder, zaal Moretus, Berkenrodelei 32 - 36, Hoboken om 19.30 u
- Di. 15 juni Gidsenvergadering, De IJsvogel, Fort 7 om 19.30 u Info bij Hilde Vangrunderbeek (zie colofon)
- Wo. 16 juni Kern Hobokense Polder, zaal Moretus, Berkenrodelei 32 - 36, Hoboken om 19.30 u

Natuurbeheer:

- Hobokense Polder:** wo. 23 juni om 18.00 u tot 22.00 u
 za. 26 juni van 10.00 u tot 17.00 u
 za. 10 juli om 10.00 u tot 17.00 u
 wo. 14 juli om 18.00 u tot 22.00 u
 zo. 25 juli om 10.00 u tot 17.00 u

Info bij Danny Jonckheere/Wim Mertens (colofon)

- Fort 7:** za. 17 april van 9 tot 12 u
 za. 24 april van 9 tot 12 u
 za. 5 juni van 9 tot 12 u
 za. 12 juni van 9 tot 12 u

Info bij Peggy Beers (colofon)

Geleide wandelingen in onze natuurgebieden:

- Zo. 18 april Lentewandeling in de Hobokense Polder
- Zo. 2 mei Blauwborstwandeling in Hobokense Polder
- Do. 13 mei Nachtegalenwandeling in Hobokense Polder
- Zo. 16 mei Lentewandeling in Hobokense Polder
- Vr. 4 juni Natuur in de schemering: Hobokense Polder
- Zo. 20 juni Zomerwandeling in de Hobokense Polder

In dit nummer

2	Colofon	19	Educatief: Gewijzigde plantendelen
3	Editoriaal	22	Studie:
4	Agenda: weekendactiviteiten	22	Dieren in onze omgeving
10	Agenda: cursussen	22	Zwavelzwam
11	Agenda: Dag van de Aarde	23	Databank vogelwaarnemingen
12	Bestuursberichten	23	Insecetenwerkgroep
14	Fort 7-nieuws: Bosrandontwikkeling, Beheer en Vleermuistellingen	23	Stadsrandbossen ten zuiden van Antwerpen
15	Hobokense Polder-nieuws:	24	Natuurwaarnemingen in Vuile Plas
15	Werkingsnieuws	25	Gierzwaluwproject
15	Natuurbeheer in het Broekskot	25	Milieuteam Mano Mundo
17	Planten in de Hobokense Polder	26	Kinderhoek: 't rAntGroentje
18	Paddenoverzetactie 2004	27	Verslagen
		32	Activiteitenkalender

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 juli, ontvangen we graag ten laatste **15 mei 2004**. Te bezorgen bij de rubriekverantwoordelijken, zie blz. 2